

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΛΟΓΙΩΝ
ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ»**

ΤΟΥΝΤΑ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΡΟΔΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2018

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**«ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟΥΝΤΑ ΔΗΜΗΤΡΑ

A.M.:413/2016045

**Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΙΣΤΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ
ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ**

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ ΚΑΡΑΜΟΥΖΗΣ, ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΠΑΝ/ΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ**

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΚΑΤΣΑΔΩΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝ/ΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΦΩΚΙΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝ/ΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΡΟΔΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2018

Δηλώνω υπεύθυνα ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πρωτότυπης μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας, ότι έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες και ότι αυτή η εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για το συγκεκριμένο Π.Μ.Σ.

Τούντα Δήμητρα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Η αξιολόγηση της χρήσης των ιδιωτικών Ιστολογίων
στο μάθημα της Θρησκευτικής Αγωγής*

*

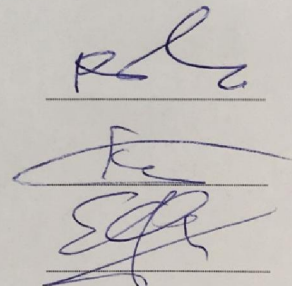
The evaluation of the using private blogs in the Religious Education subject

ΤΟΥΝΤΑ ΔΗΜΗΤΡΑ

Επιβλέπων: Καραμούζης Πολύκαρπος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παν. Αιγαίου

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή στις 12/09/2018

1. Καραμούζης Πολύκαρπος, Αναπλ. Καθηγητής Παν. Αιγαίου
2. Κατσαδόρος Γεώργιος, Επίκουρος Καθηγητής Παν. Αιγαίου
3. Φωκίδης Εμμανουήλ, Επίκουρος Καθηγητής Παν. Αιγαίου

ΡΟΔΟΣ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2018

Περίληψη

Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και συγκεκριμένα του Διαδικτύου έδωσαν μία άλλη διάσταση στην εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία. Η χρήση όλων των τεχνολογικών εργαλείων και πιο συγκεκριμένα των ιστολογίων (γνωστά και ως blogs) έγινε ευρέως γνωστή σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα. Οι εκπαιδευτικές εφαρμογές των ιστολογίων αναπτύσσονται δυναμικά σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ο σκοπός της επιστημονικής έρευνας είναι να καταγραφούν, να αξιολογηθούν και να αναλυθούν τα ιστολόγια στο χώρο του διαδικτύου που έχουν δημιουργηθεί ως εκπαιδευτικό εργαλείο στα πλαίσια της μαθησιακής διαδικασίας για την διδασκαλία της θρησκευτικής αγωγής. Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να αναδείξει και σχολιάσει τα ιστολόγια που υπάρχουν στο διαδίκτυο και σχετίζονται με την θρησκευτική αγωγή. Επίσης, να αναδείξει την αλλαγή που υφίσταται τα τελευταία χρόνια η εκπαίδευση μέσα από τα τεχνολογικά επιτεύγματα που έχουν διαμορφώσει έναν άλλο τρόπο με τον οποίο οι μαθητές προσεγγίζουν τη μάθηση και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, καθώς και την αλλαγή στο ρόλο του εκπαιδευτικού στην μαθησιακή διαδικασία.

Λέξεις Κλειδιά: ιστολόγιο, θρησκευτική εκπαίδευση, πρωτοβάθμια-δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αξιολόγηση

Abstract

The intense development of technology and in particular the Internet has given another dimension to the educational and learning process. The use of all technological tools, and in particular blogs, has become widely known in all disciplines. Educational blog applications grow dynamically at all levels of education. The purpose of the present scientific research is to record, evaluate and analyze online blogs that have been created as an educational tool in the context of the learning process for teaching religious education. This paper aims to highlight and comment on blogs on the Internet and related to religious care available in Greece. Also, upgrading the change existing in recent years of education through the technological achievements that have shaped another way in which pupils approach learning and interact with each other, as well as changing the role of the teacher in the learning process.

Key words: blog, religious education, primary-secondary education, evaluation

Πίνακας Περιεχομένων

Περίληψη.....	4
Κατάλογος Πινάκων.....	8
Ευχαριστίες.....	9
Κεφάλαιο 1 ^ο :Εισαγωγή.....	10
Κεφάλαιο 2^ο: Θεωρητικό Μέρος	
2.1 Τα ιστολόγια	
2.1.1 Η ιστορία των ιστολογίων.....	13
2.1.2 Τα χαρακτηριστικά των ιστολογίων.....	15
2.1.3 Η δημιουργία των ιστολογίων.....	17
2.2 Τα ιστολόγια και η εκπαίδευση	
2.2.1 Η συσχέτιση των ιστολογίων με την εκπαιδευτική διαδικασία.....	19
2.2.2 Η αποτελεσματικότητα των ιστολογίων στη μάθηση.....	23
2.2.3 Η χρήση τους από Έλληνες εκπαιδευτικούς.....	27
2.2.4 Τα οφέλη από την αξιοποίηση των ιστολογίων στην εκπαίδευση.....	31
Κεφάλαιο 4^ο : Μεθοδολογική προσέγγιση.....	33
Κεφάλαιο 5^ο : Ερευνητικό Μέρος	
5.1 Η Μελέτη των θρησκευτικών ιστολογίων	
5.1.1 Nula dies sine linea (ΚαλαμάταςΑθανάσιος).....	35
5.1.2 Θρησκευτικά και Μουσική (Μπάλτος Γιάννης).....	38
5.1.3 Θρησκευτικά αλλιώς (Αθανασίου Ελένη)	41
5.1.4 Ε – Θρησκευτικά (Αλμπανάκη Ξανθή).....	44
5.1.5 Εικονική θεολογία (Ακανθοπούλου Ρόη).....	47
5.1.6 Σκέψη και Άποψη (Παπανικολάου Δημήτρης).....	50
5.1.7 ...για το μάθημα των θρησκευτικών (Καπετανάκης Γιώργος.....	53
5.1.8 Η τέχνη του θεολογείν (Τσιρέβελος Νίκος).....	56
5.1.9 Ιστολόγιο Θρησκευτικών δημοτικού σχολείου.....	59
5.1.10 Θρησκευτικά με ... τά(ξι).....	62
5.1.11 Το ιστολόγιο της Ελένης Ζάχου.....	65

5.1.12 Web - theologos.....	68
5.1.13 Θεολογικές καταθέσεις.....	71
5.1.14 Θρησκευτικά μαθητο(λόγια).....	75
5.1.15 Θεολογικό Βήμα.....	77
Κεφάλαιο 6^ο : Συμπεράσματα.....	79
Κεφάλαιο 7^ο : Βιβλιογραφία.....	82

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Nula dies sine linea (Καλαμάτας Αθανάσιος).....	35
Πίνακας 2: Θρησκευτικά και Μουσική.....	38
Πίνακας 3: Θρησκευτικά αλλιώς.....	40
Πίνακας 4: E-Θρησκευτικά.....	44
Πίνακας 5: Εικονική θεολογία.....	47
Πίνακας 6: Σκέψη και Άποψη.....	50
Πίνακας 7: ...για το μάθημα των θρησκευτικών.....	53
Πίνακας 8: Η τέχνη του θεολογείν.....	56
Πίνακας 9: Ιστολόγιο Θρησκευτικών δημοτικού σχολείου.....	59
Πίνακας 10: Θρησκευτικά με ... τά(ξι).....	62
Πίνακας 11: Το ιστολόγιο της Ελένης Ζάχου.....	65
Πίνακας 12: Web-theologos.....	68
Πίνακας 13: Θεολογικές καταθέσεις.....	71
Πίνακας 14: Θρησκευτικά μαθητο(λόγια).....	75
Πίνακας 15: Θεολογικό Βήμα.....	77

Ευχαριστίες

Σε αυτήν την τελική φάση του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών, θα ήθελα να ευχαριστήσω πολλούς ανθρώπους που χωρίς τη συνδρομή τους η ολοκλήρωση της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασία θα ήταν πολύ πιο επίπονη και δύσκολη. Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου στον πρόεδρο του μεταπτυχιακού προγράμματος κ. Αλιβίζο Σοφό, καθώς όλη η διάρκεια των σπουδών μου σε αυτό το πρόγραμμα ήταν πολύ δημιουργική, εκπαιδευτική και εποικοδομητική για την εξέλιξή μου ως εκπαιδευτικός αλλά και ως άνθρωπος γενικότερα. Στη συνέχεια, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Πολύκαρπο Καραμούζη για τη συμβολή και τη βοήθεια του, προκειμένου να ολοκληρωθεί η συγκεκριμένη μεταπτυχιακή διατριβή. Η ενθάρρυνση και η υποστήριξη του από την αρχή της συγγραφής ήταν πολύτιμη και οι παρατηρήσεις του πολύ σημαντικές και στοχευμένες. Επιπλέον, θέλω να ευχαριστήσω την πλειονότητα των συμφοιτητών μου για τις ευχάριστες και εποικοδομητικές συζητήσεις που αναπτύξαμε καθ' όλη τη διάρκεια του τελευταίου έτους, αλλά και για το συνεργατικό κλίμα που δημιουργήθηκε με τους περισσότερους. Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ στους γονείς μου, Βασίλη και Σοφία, όπως και στην αδελφή μου Κωνσταντίνα, οι οποίοι με στήριζαν τόσο ψυχολογικά όσο και οικονομικά σε αυτή τη δύσκολη προσπάθεια με στόχο την επιτυχή ολοκλήρωση του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Κεφάλαιο 1^ο : Εισαγωγή

Το θέμα της διπλωματικής εργασίας είναι: «Η αξιολόγηση της χρήσης των ιδιωτικών ιστολογίων στο μάθημα της Θρησκευτικής Αγωγής». Πιο συγκεκριμένα, αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι να συγκεντρωθούν και να αναλυθούν τα ιστολόγια που έχουν δημιουργηθεί στο χώρο του διαδικτύου και σχετίζονται με την θρησκευτική αγωγή. Το παραπάνω θέμα επιλέχθηκε, καθώς συνδέεται άμεσα με το γνωσιολογικό μου υπόβαθρο, για το λόγο ότι, σχετίζεται με το αντικείμενο των σπουδών μου. Με αυτόν τον τρόπο, θα αξιοποιηθούν οι υπάρχουσες γνώσεις, ενώ ταυτόχρονα θα λειτουργήσει ως κίνητρο αναζήτησης και συμπλήρωσης χρήσιμων επιστημονικών γνώσεων. Επίσης, άλλος ένας λόγος επιλογής του παρόντος θέματος, είναι ότι διευκολύνει τις επαγγελματικές μου επιδιώξεις. Τέλος, μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση στο συγκεκριμένο θέμα έχουν εντοπιστεί κενά στη βιβλιογραφία. Με αυτόν τον τρόπο τεκμηριώνεται και η πρωτοτυπία της έρευνας και η συμβολή της στο συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.

Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και συγκεκριμένα του Διαδικτύου έδωσαν μια άλλη διάσταση στην εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία. Η χρήση όλων των τεχνολογικών εργαλείων και πιο συγκεκριμένα των ιστολογίων (γνωστά και ως blogs) έγινε ευρέως γνωστή σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα (Καραμούζης, 2013). Οι εκπαιδευτικές εφαρμογές ιστολογίων αναπτύσσονται δυναμικά σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η μεθοδολογία που πρόκειται να ακολουθηθεί στην παρούσα έρευνα είναι η μελέτη των ιστολογίων που επιλέχθηκαν και συλλέχθηκαν μέσα από την παρατήρηση και την ανάλυση του περιεχομένου και την ποιοτική ανάλυση. Η ποιοτική έρευνα αποτελεί την κατάλληλη μεθοδολογική επιλογή, ώστε να διερευνηθούν σε βάθος τα ιστολόγια που σχετίζονται με την θρησκευτική αγωγή.

Στο πρώτο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους, θα δοθούν χρήσιμες πληροφορίες σχετικές με τα ιστολόγια. Πιο συγκεκριμένα, θα οριστεί τι είναι ιστολόγιο, θα δοθούν χρήσιμες πληροφορίες για τα χαρακτηριστικά του και την ιστορία του, για το πώς δημιουργείται, όπως επίσης και οι λόγοι που οδηγούν στη δημιουργία ενός ιστολογίου. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα μελετηθεί επίσης, πώς τα ιστολόγια σχετίζονται με την εκπαιδευτική διαδικασία και κατά πόσο βοηθούν τους μαθητές στη μαθησιακή διαδικασία, δημιουργούν κίνητρα, ενθαρρύνουν την αναστοχαστική μάθηση, προωθούν τη συνεργασία και συμβάλλουν στην εμπάθυνση και την οικοδόμηση των νέων γνώσεων μέσα από την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών. Τέλος, η μελέτη αποσκοπεί στο να εξετάσει αν οι Έλληνες εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν

αποτελεσματικά τα ιστολόγια ως εκπαιδευτικό εργαλείο για την προώθηση της γνώσης μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο, μέσω της αλληλεπίδρασης μεταξύ των μαθητών.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, στο ερευνητικό μέρος της εργασίας θα αναλυθούν τα ιστολόγια που έχουν δημιουργηθεί από Έλληνες συγγραφείς και σχετίζονται με τη θρησκευτική αγωγή. Τα παρακάτω 15 ιστολόγια θα αποτελούν το δείγμα της παρούσας ερευνητικής εργασίας. Παρακάτω παρατίθενται τα ιστολόγια που πρόκειται να μελετηθούν:

1. Nula dies sine linea (Καλαμάτας Αθανάσιος)
2. Θρησκευτικά και Μουσική (Μπάλτος Γιάννης)
3. Θρησκευτικά αλλιώς (Αθανασίου Ελένη)
4. E – Θρησκευτικά (Αλμπανάκη Ξανθή)
5. Εικονική θεολογία (Ακανθοπούλου Ρόη)
6. Σκέψη και Άποψη (Παπανικολάου Δημήτρης)
7. ...για το μάθημα των θρησκευτικών (Καπετανάκης Γιώργος)
8. Η τέχνη του θεολογείν (Τσιρέβελος Νίκος)
9. Ιστολόγιο Θρησκευτικών δημοτικού σχολείου
10. Θρησκευτικά με ... τά(ξι)
11. Το ιστολόγιο της Ελένης Ζάχου
12. Web - theologos
13. Θεολογικές καταθέσεις...
14. Θρησκευτικά μαθητο(λόγια)
15. Θεολογικό Βήμα

Κάθε επιλεγμένο ιστολόγιο πρόκειται να αξιολογηθεί με βάση τα παρακάτω κριτήρια: αν είναι σύγχρονο, την ταυτότητα του συγγραφέα, σε ποιους απευθύνεται, την βαθμίδα εκπαίδευσης που αφορά (πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια), αν συνδέεται με άλλα μαθήματα εκτός από τα θρησκευτικά (διαθεματικότητα), αν σχετίζεται με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Τέλος, θα μελετηθούν κάποια βασικά χαρακτηριστικά των ιστολογίων όπως για παράδειγμα, ευκολία στην πλοήγηση, ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων, ύπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας, αλλά και αρχικής σελίδας όπου συγκεντρώνονται και αναδεικνύονται τα κεντρικά θέματα, δυνατότητα για επικοινωνία μεταξύ των χρηστών αλλά και των χρηστών με τον συγγραφέα.

Στη συνέχεια, θα επιχειρηθεί η διεξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τα ιστολόγια που έχουν δημιουργηθεί στο χώρο του διαδικτύου και σχετίζονται με την θρησκευτική αγωγή ως εκπαιδευτικά εργαλεία άτυπης μάθησης. Τα ερευνητικά αποτελέσματα θα οδηγήσουν σε ασφαλή συμπεράσματα για το πώς τα παραδοσιακά προγράμματα σπουδών μπορούν να

συνδυαστούν με εναλλακτικούς και σύγχρονους τρόπους μάθησης, ενθαρρύνοντας την αναστοχαστική μάθηση, την οικοδόμηση της νέας γνώσης και την αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών.

Κεφάλαιο 2^ο : Θεωρητικό Μέρος

2.1 Τα ιστολόγια

2.1.1 Η ιστορία των ιστολογίων

Τα ιστολόγια θεωρούνται εργαλεία της δεύτερης γενιάς διαδικτύου, η οποία χαρακτηρίζεται από μεγάλη λειτουργικότητα και διασυνδεσιμότητα πληροφοριών και πηγών, πιο οργανωμένο και καλύτερα κατηγοριοποιημένο περιεχόμενο, ανοιχτή επικοινωνία και δημιουργία ενεργών ηλεκτρονικών κοινοτήτων. Οι εφαρμογές αυτές θεωρούνται βασικά μέσα πρακτικής γραμματισμού, δηλαδή μέσα για διάβασμα, γράψιμο και επικοινωνία. Χρησιμοποιούνται σε χώρους εργασίας, στην επιστημονική έρευνα και ως μέσο υποστήριξης της διδασκαλίας (Καλλαρά, 2014). Η Rebecca Blood (2002) ορίζει τα ιστολόγια /weblogs (συντόμευση blogs) ως ιστοσελίδες, είτε προσωπικές είτε οργανισμών, που είναι οργανωμένες κατά ημερομηνία καταχώρησης με τα νεότερα στοιχεία να δημοσιεύονται στην κορυφή της ιστοσελίδας. Η ιστοσελίδα αυτή συνήθως αποτελείται από συνδέσμους, ειδήσεις, σχόλια, προσωπικές απόψεις, δοκίμια, άρθρα και συζητήσεις σε εξέλιξη. Τα ιστολόγια μπορεί να δημοσιεύονται από έναν ή πολλαπλούς συγγραφείς με διαφορετικά δικαιώματα επεξεργασίας. Σύμφωνα με τους Bartlett-Bragg (2003) και Paquet (2003), παρουσιάζονται πέντε αντιπροσωπευτικά χαρακτηριστικά των ιστολογίων: προσωπική ή ομαδική επιμέλεια, μια δομή αναρτήσεων με χρονολογική σειρά, συχνές ενημερώσεις, ελεύθερη πρόσβαση του κοινού στο περιεχόμενο μέσω διαδικτύου και αρχειοθετημένες αναρτήσεις.

Η μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας καταδεικνύει ότι τα πρώτα ιστολόγια εμφανίζονται στα μέσα της δεκαετίας του '90, ενώ ο όρος weblog χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1997 από τον John Barger (Blood, 2004). Το 1999 εμφανίστηκε ένας πιο εύκολος τρόπος δημιουργίας ιστολογίου, καθώς δημιουργήθηκαν υπηρεσίες που επιτρέπουν σε οποιονδήποτε να κάνει εγγραφή, να δημιουργήσει ένα ιστολόγιο, να δημοσιεύσει απεριόριστα και το κυριότερο χωρίς να γνωρίζει γλώσσα προγραμματισμού (Paquet, 2003). Η δημιουργία και τήρηση προσωπικού ιστολογίου σηματοδοτεί την ανάπτυξη περιβάλλοντος δημοσιοποίησης των ιδεών, σκέψεων, απόψεων, γνώσεων των χρηστών χρησιμοποιώντας το λόγο και την εικόνα (κινούμενη ή μη) ως μέσα έκφρασης. Ο λόγος που καταγράφεται σε μορφή κειμένων (δημοσιεύσεις/posts και σχόλια/comments) συνδυάζει στοιχεία προφορικής και γραπτής έκφρασης και καθιστά το περιβάλλον ένα δυναμικό πλαίσιο οικοδόμησης της γνώσης μέσω της κατάθεσης επιχειρημάτων, απόψεων και αντιθέσεων (Καλλαρά, 2014).

Το κύριο χαρακτηριστικό του ιστολογίου είναι ότι μπορεί να είναι δυναμικό, καθώς παρέχει τη δυνατότητα «σχολίων» επί των αναρτήσεων των συγγραφέων και ανάδειξης διαλόγου επί των θεμάτων σύμφωνα με τους κανόνες της διαδικτυακής επικοινωνίας. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα αναστοχασμού επί των αναρτήσεων και των «σχολίων» με ασύγχρονο τρόπο. Η συγκεκριμένη διαδικασία προωθεί την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και δεξιοτήτων κατανόησης και παραγωγής γραπτού λόγου, καθώς και διαδικτυακών δεξιοτήτων (Καλλαρά, 2014). Σύμφωνα με τον Ανδριωτάκη (2007), τα ιστολόγια δεν είναι μόνο ένα τεχνολογικό φαινόμενο που σχετίζεται με το Διαδίκτυο. Πρόκειται για μια μείζονος σημασίας κοινωνική, πολιτισμική και οικονομική εξέλιξη που απειλεί να αλλάξει ριζικά τα ΜΜΕ του πλανήτη και μαζί την ίδια την επικοινωνία, την ενημέρωση και την ψυχαγωγία των πολιτών.

Ένα ιστολόγιο (blog) είναι μία μορφή ιστοχώρου, ο οποίος περιλαμβάνει μια λίστα καταχωρήσεων από την πιο πρόσφατη καταχώρηση στην παλαιότερη. Το περιεχόμενο των καταχωρήσεων μπορεί είναι οτιδήποτε, όπως νέα, πολιτικοκοινωνικός σχολιασμός, προσωπικά ημερολόγια και ειδικά θέματα. Μάλιστα με βάση το περιεχόμενο του ένα ιστολόγιο μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε προσωπικό ημερολόγιο (journal) και ενημερωτικό ιστολόγιο (news blog). Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, πάντως βρίσκονται τα blogs που λειτουργούν σαν online ημερολόγια, δίνοντας τη δυνατότητα να παρατηρηθεί το περιβάλλον των ανθρώπων, τα ενδιαφέροντά τους, τις απόψεις τους και τα συναισθήματά τους. Έρευνες σχετικά με τον αριθμό των blogs αναφέρουν ότι παρατηρείται μία συνεχής εκθετική αύξηση, με τον αριθμό τους να φτάνει τα 30 εκατομμύρια στις αρχές του 2006. Ο αριθμός των ενεργών blogs (δηλαδή αυτών που ενημερώνονται σε τακτική βάση) δείχνει να αυξάνεται με μικρότερο ρυθμό. Παρόλο που οι αριθμοί διαφόρων αναφορών διαφέρουν, είναι γενικά αποδεκτό ότι η σφαίρα των blogs περιλαμβάνει μεγάλες ποσότητες πληροφοριών με εκατομμύρια ενεργούς bloggers παγκοσμίως, προϋποθέτουν νέες καταχωρήσεις με ρυθμό 750.000 τη μέρα και αποτελούν το 20% του αναγνωστικού κοινού από το σύνολο των χρηστών του διαδικτύου (Σπυράτου, 2010).

Η διαφορά κλειδί μεταξύ του περιεχομένου άλλων ιστοσελίδων και της σφαίρας των blogs (το σύνολο όλων των blog) είναι ότι τα blogs αντιπροσωπεύουν μεμονωμένα άτομα. Οι κυριότερες διαφορές μεταξύ του περιεχομένου των blogs και του περιεχομένου άλλων ιστοσελίδων προκύπτουν από το εξής: ένα blog, στις περισσότερες περιπτώσεις, είναι σαν μία αντιπροσώπευση της ζωής ενός ανθρώπου, και επιδεικνύει τη δυναμική και αλληλεπιδραστική συμπεριφορά που είναι χαρακτηριστική στους ανθρώπους. Οι προσωπικές ιστοσελίδες (*homepages*) σχετίζονται επίσης με άτομα, αλλά δεν έχουν την ίδια δυναμική συμπεριφορά που έχουν τα blogs, που μοιάζει με την ανθρώπινη (Σπυράτου, 2010).

2.1.2 Τα χαρακτηριστικά των ιστολογίων

Τα ιστολόγια εφόσον αντιπροσωπεύουν μεμονωμένα άτομα, έχουν ορισμένα μοναδικά χαρακτηριστικά που τα διαφοροποιούν από οποιοδήποτε άλλο περιεχόμενο του ιστού. Αυτά τα χαρακτηριστικά είναι η ανεπίσημη, υποκειμενική γλώσσα, η περίπλοκη δομή κοινότητας, και οι δυναμικές χρονικές ιδιότητες. Μία μεγάλη πρόκληση που εμφανίζεται στη σφαίρα των blogs στο πλαίσιο της ανάκτησης πληροφοριών είναι η εκμετάλλευση αυτών των εγγενών ιδιοτήτων, ώστε να ενισχυθούν οι υπάρχουσες μέθοδοι πρόσβασης στα blogs καθώς και να αναπτυχθούν καινούριες. Υπάρχουν τρεις κύριες πτυχές που διαφοροποιούν τα blogs από ιστοσελίδες άλλου τύπου (Mishne, 2006) από τη σκοπιά της πρόσβασης σε πληροφορίες: οι γλωσσολογικές ιδιότητες του περιεχομένου ενός blog, η δομή της σφαίρας των blogs και η σχέση τους με το χρόνο. Ο βαθύτερος λόγος για αυτές τις διαφορές είναι ένας, ότι τα blogs αντιπροσωπεύουν ανθρώπους (Σπυράτου, 2010).

Όσον αφορά τη γλώσσα, τα περισσότερα blogs είναι ένα μέσο για τον blogger ώστε να εκφράζει τις σκέψεις και τους προβληματισμούς του ανεπιφύλακτα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να επιδεικνύουν μια μοναδική ανεπίσημη γλώσσα. Τα blogs έχουν ιδιότητες μονολόγου και διαλόγου, είναι καταχωρήσεις ημερολογίου και ανοιχτές προσκλήσεις για συζήτηση ταυτόχρονα. Η γλώσσα που χρησιμοποιείται σε πολλά blogs είναι μία μίξη προφορικού και γραπτού λόγου, που αναμειγνύει χαρακτηριστικά και των δύο, όπως το είδος του λεξιλογίου (π.χ. χρήση jargon), ή τη δομή των προτάσεων. Επιπρόσθετα, πολλά από τα προσωπικά blogs ανήκουν σε εφήβους και νέους, με αποτέλεσμα ένα ακόμα πιο ανεπίσημο περιβάλλον, όπου συζητούνται ανοιχτά θέματα που θεωρούνται προσωπικά. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό της γλώσσας των blogs είναι το υποκειμενικό ύφος, που αποτελεί πρόσφορο έδαφος για μελέτες ανάλυσης συναισθήματος (Σπυράτου, 2010).

Σχετικά με τη δομή της σφαίρας των blogs σχετικές μελέτες καταδεικνύουν ότι αποτελεί ένα συνδυασμό ενός δικτύου πληροφοριών και ενός δικτύου ανθρώπων. Η σφαίρα των blogs αποτελείται από μία πυκνή τοπολογία μικρο-κοινότητας και διασυνδέεται με τρόπο που επιτρέπει την ταχεία διάδοση πληροφοριών. Εκτός από την τοπολογία, υπάρχει ένα ακόμη ενδιαφέρον χαρακτηριστικό που αφορά τους υπερσυνδέσμους στη σφαίρα των blogs, σε σχέση με άλλους υπερσυνδέσμους. Οι σύνδεσμοι στα blogs έχουν διάφορους τύπους, όπως *blogrolls* (σύνδεσμοι μεταξύ blogs, που μοιάζουν με συνδέσμους μεταξύ ανθρώπων), σύνδεσμοι σε καταχωρήσεις άλλων blogs, που είναι παρόμοιοι με υπερσυνδέσμους σε άλλες ιστοσελίδες και σύνδεσμοι αλληλεπίδρασης, όπως αυτοί που βρίσκονται στα σχόλια των blogs. Οι διαφορετικοί αυτοί τύποι συνδέσμων δημιουργούνται για διαφορετικούς λόγους και έχουν διαφορετική σημασία. Η σημαντικότητα των υπερσυνδέσμων στη σφαίρα των blogs

παρακίνησε την εφαρμογή μεθόδων ανάλυσης κοινωνικών δικτύων σε αυτό το πεδίο περισσότερο, συγκριτικά με το περιεχόμενο άλλων ιστοσελίδων (Σπυράτου, 2010).

Το τελευταίο χαρακτηριστικό που ξεχωρίζει τα blogs από τις υπόλοιπες ιστοσελίδες είναι η ισχυρή σχέση τους με το χρόνο. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, τα blogs περιέχουν καταχωρήσεις που παρουσιάζονται με αντίστροφη χρονολογική σειρά (αυτή είναι η βασική ιδιότητα που χρησιμοποιείται συνήθως για να τα προσδιορίσει). Οι καταχωρήσεις των blogs αναφέρουν σχεδόν πάντα την ημερομηνία και την ώρα δημιουργίας τους, ενώ ένα περιεκτικό ιστορικό επιτρέπει στους αναγνώστες να έχουν πρόσβαση σε προηγούμενες καταχωρήσεις. Τα blogs, ιδιαίτερα τα προσωπικά που χρησιμοποιούνται ως ημερολόγια, ενημερώνονται συνεχώς. Το περιεχόμενό τους δείχνει κάποιους προβληματισμούς σχετικά με τρέχοντα γεγονότα, είτε παγκόσμια, είτε γεγονότα από την προσωπική ζωή του blogger. Η παρακολούθηση ενός blog με χρονολογική σειρά αποκαλύπτει τις αλλαγές και τις εξελίξεις στα ενδιαφέροντα και στο περιβάλλον του blogger, ενώ η παρακολούθηση της σφαίρας των blogs με χρονολογική σειρά δείχνει το αντίκτυπο των παγκόσμιων γεγονότων στη ζωή των ανθρώπων (Σπυράτου, 2010).

2.1.3 Η δημιουργία των ιστολογίων

Το ιστολόγιο μπορεί να δημιουργηθεί είτε από ένα άτομο, είτε από μία ομάδα ατόμων. Οι χρήστες αυτών των ιστολογίων μπορούν να γράψουν για κάθε είδους θέμα, ορισμένα παραδείγματα αποτελούν προσωπικές εμπειρίες, κοινωνικός και πολιτικός σχολιασμός, τέχνες, αθλητικά, μαγειρική, τεχνολογία, μόδα και πολλά άλλα θέματα της καθημερινότητας. (Τερζίδης & Φιλιπιάδης, 2008). Οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα στα κείμενα τους να προσθέσουν κάποια εικόνα ή βίντεο, κάποιο σύνδεσμο για άλλη ιστοσελίδα ή και ιστολόγιο. Οι καταχωρήσεις στα ιστολόγια ονομάζονται «αναρτήσεις» ή «posts», ενώ ο χρήστης που ανεβάζει τις αναρτήσεις ονομάζεται blogger.

Η διαδικασία δημιουργίας του ιστολογίου και της ανάρτησης κειμένων από το χρήστη λέγεται blogging. Στα ιστολόγια βρίσκεται η προσωπική άποψη των χρηστών για διάφορα θέματα και όλοι οι bloggers μαζί απαρτίζουν μία κοινότητα στο Διαδίκτυο, που λέγεται μπλογκόσφαιρα (Blogosphere). Η κάθε ανάρτηση στα ιστολόγια διακρίνεται από 5 κύρια στοιχεία, τα οποία είναι ο τίτλος της ανάρτησης, το βασικό μέρος, δηλαδή το περιεχόμενο της ανάρτησης, τα σχόλια των αναγνωστών, το url του άρθρου (permalink) και η ημερομηνία και ώρα δημοσίευσής του. Δύο ακόμη στοιχεία που μπορεί να έχει μία ανάρτηση σε κάποιο blog είναι οι κατηγορίες ή τα tags, δηλαδή τα θέματα στα οποία αναφέρεται η ανάρτηση και τα trackback, δηλαδή συνδέσεις σε άλλες ιστοσελίδες σχετικές με την ανάρτηση (Τερζίδης & Φιλιπιάδης, 2008). Στην κεντρική στήλη καταχωρήσεων απαντώνται πιο συχνά γραπτό κείμενο, αρχεία, εικόνες, επιτρεπόμενα σχόλια, βίντεο και ήχος, συνδέσεις και βιβλίο φιλοξενούμενων. Η καταχώρηση ενός blog, αποτελείται από την επικεφαλίδα μιας καταχώρησης, που περιέχουν τον τίτλο και την ημερομηνία της, ενώ σε ένα τυπικό υποσέλιδο περιέχεται η ώρα της καταχώρησης, το όνομα του συντάκτη ή το ψευδώνυμο του και οι συνδέσεις προς ένα μόνιμο αντίγραφο της καταχώρησης που αποθηκεύεται κάπου αλλού στην περιοχή (permalink) (Σπυράτου, 2010).

Η επέκταση της χρήσης των blogs, οφείλεται κατά πολύ στο γεγονός ότι κάθε χρήστης του διαδικτύου μπορεί εύκολα και δωρεάν να ξεκινήσει το δικό του ιστολόγιο μέσω πολλών φορέων που προσφέρουν συστήματα, τα οποία στηρίζονται σε λογισμικό και έχουν μετατρέψει την σύνταξη των ιστολογίων σε μία πολύ απλή διαδικασία. Τέτοια λογισμικά είναι το WordPress, το Blogger, το Lifejournal, το Twitter (*microblogging*). Ένα τυπικό blog αποτελείται από τον τίτλο που αναγράφεται στην κεφαλίδα της σελίδας, ενώ συχνά ακολουθούν μία ή δύο περιγραφές κειμένου. Το κύριο μέρος της σελίδας αποτελείται από δύο στήλες, μια που αφιερώνεται στην παρουσίαση των καταχωρήσεων κατά την αντίστροφη χρονολογική σειρά, και άλλη μια πλαϊνή στήλη που περιέχει τις συνδέσεις (*link*).

Σε ένα blog οι χρήστες έχουν την δυνατότητα να γράφουν την προσωπική τους άποψη πάνω σε θέματα και να παρουσιάζουν προσωπικές τους εμπειρίες, να δέχονται σχόλια από άλλους χρήστες και να έρχονται σε επικοινωνία με αυτούς. Επίσης, οι bloggers που δημιουργούν τα ιστολόγια δύνανται να παραχωρήσουν κάποια δικαιώματα στους χρήστες και τους προσφέρουν την δυνατότητα ενημέρωσης μέσω e-mail για κάθε καινούργια ανάρτηση στο ιστολόγιο και για σχολιασμούς. Ένα είδος ιστολογίου, το οποίο θα παρουσιαστεί στην επόμενη ενότητα, αποτελεί το εκπαιδευτικό ιστολόγιο (Τερζίδης & Φιλιππιάδης, 2007).

2.2 Τα ιστολόγια και η εκπαίδευση

2.2.1 Η συσχέτιση των ιστολογίων με την εκπαιδευτική διαδικασία

Η συζήτηση για τις εκπαιδευτικές εφαρμογές του Διαδικτύου και τις μεθοδολογίες χρήσης του ως μέσο υποστήριξης και ενίσχυσης της μαθησιακής διαδικασίας βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος τα τελευταία χρόνια. Σύμφωνα με τον Jonassen (2003), το Διαδίκτυο μπορεί να παραμείνει ένα απλό μέσο πληροφόρησης, χωρίς καμία ευρύτερη παιδαγωγική και μαθησιακή αξία, αν χρησιμοποιηθεί με βάση τα παραδοσιακά μοντέλα για τη μάθηση. Το Διαδίκτυο και οι υπηρεσίες του μπορούν να μετασχηματίσουν την παραδοσιακή διδασκαλία, καθώς υποστηρίζουν την ενεργητική συμμετοχή και τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών, ενώ παρέχουν πολλαπλές δυνατότητες έκφρασης, επικοινωνίας, διαλόγου, διαπραγμάτευσης και τελικά, μάθησης. Οι προτεινόμενες προσεγγίσεις αξιοποίησης του Διαδικτύου στη εκπαιδευτική πρακτική εδράζονται στο ευρύτερο πλαίσιο των κοινωνικογνωστικών θεωριών για τη μάθηση και δίνουν έμφαση στη σημασία του διαλόγου ως μέσο διαπραγμάτευσης των εννοιολογικών μετασχηματισμών και οικοδόμησης της γνώσης από τα άτομα (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2009).

Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσονται δυναμικά νέες υπηρεσίες του Παγκόσμιου Ιστού (Web 2.0) που είναι γνωστές με τον όρο υπηρεσίες δεύτερης γενιάς, όπως ιστολόγια (blogs), ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης και επικοινωνίας, εργαλεία διαμοίρασης και ανταλλαγής πληροφοριών πολλαπλών μορφών. Κοινό στοιχείο των νέων υπηρεσιών είναι τα συμμετοχικά χαρακτηριστικά τους, όπως η αμφίδρομη επικοινωνία μεταξύ των χρηστών, ο ενεργός ρόλος και η ουσιαστική συμμετοχή των ατόμων, η ανάπτυξη της δημιουργικότητάς τους (χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Wikipedia), η ανάπτυξη κοινωνικών δικτύων και κοινοτήτων μάθησης. Οι εκπαιδευτικές εφαρμογές των ιστολογίων αναπτύσσονται δυναμικά σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, ενώ παράλληλα, αποτελούν ένα αναπτυσσόμενο αντικείμενο μελέτης και έρευνας, καθώς παρέχουν στα άτομα ευκαιρίες να οικοδομήσουν νέες γνώσεις μέσα από διαδικασίες συνεργασίας και αλληλεπίδρασης, ανάλυσης και εφαρμογής της υπάρχουσας γνώσης, ανταλλαγής ιδεών και διαμοίρασης της γνώσης με άλλα άτομα. Στη χώρα μας, παρότι καταγράφονται σημαντικές προσπάθειες και πρωτοβουλίες για την παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ, η ένταξη και η διάχυση των υπηρεσιών του Διαδικτύου στην καθημερινή σχολική πρακτική δεν έχει προχωρήσει στον επιθυμητό βαθμό και ουσιαστικά, εξαντλείται στα μαθήματα Πληροφορικής του γυμνασίου και του λυκείου. Ειδικότερα, η εκπαιδευτική χρήση εργαλείων και υπηρεσιών Web 2.0 φαίνεται να βρίσκεται στην πρώιμη φάση της και τα περισσότερα παραδείγματα αφορούν σε φοιτητές και ενήλικες (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2009).

Ο Ιστός 2.0 ενσωματώνει μια πληθώρα εργαλείων, στο κέντρο των οποίων βρίσκεται η δημιουργία περιεχομένου από τους ίδιους τους χρήστες, η διαμοίραση υλικού πολλαπλών μορφών, η επικοινωνία και η αλληλεπίδραση μεταξύ των χρηστών. Διαθέτει δυναμικά χαρακτηριστικά που αναμένεται να έχουν καταλυτική επίδραση στην εκπαίδευση, καθώς αλλάζουν ριζικά τη φύση της γνώσης και τον τρόπο πρόσβασης σε αυτή, μετασχηματίζουν το πλαίσιο της μάθησης προσφέροντας πολλαπλές ευκαιρίες για αυτορυθμιζόμενη, συνεργατική, πανταχού παρούσα και δια βίου μάθηση και διευρύνουν τους χώρους μάθησης αλλάζοντας τα αυστηρά όρια ανάμεσα στο σχολείο και στο σπίτι, στις διάφορες μορφές μάθησης (τυπική, μη τυπική και άτυπη), στους εκπαιδευτικούς και στους εκπαιδευόμενους, στην εκπαίδευση και στην ψυχαγωγία (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2010).

Η υποστήριξη του ιστολογίου στην ανάπτυξη μιας κοινότητας μάθησης με την ενίσχυση του συνεργατικού κλίματος μέσω της επικοινωνίας και της ανταλλαγής ιδεών συμβάλλει στην εστιασμένη στο σχολείο επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών αφενός όσον αφορά την υποστήριξη της κοινότητας μάθησης ενισχύοντας διαδικασίες αλληλεπίδρασης και αναστοχασμού για τις προσωπικές πρακτικές και αφετέρου τη βελτίωση και επέκταση δεξιοτήτων και γνώσεων μέσα από βιωματική αξιοποίηση του ως συνεργατικού εργαλείου. Επίσης, η ανάπτυξη και εξέλιξη μιας διαδικτυακής συνομιλίας μπορεί να ενισχύσει και την δια ζώσης επικοινωνία. Με αυτόν τον τρόπο, μπορεί να συμβάλει στην ουσιαστική επικοινωνία και στο εσωτερικό μιας κοινότητας μάθησης αρκεί να γίνεται με τρόπο που να επιτρέπει στα μέλη να προβληματιστούν για τις αποφάσεις τους και τις επιλογές τους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί κυρίως διαμέσου ασύγχρονης επικοινωνίας, η οποία επιτρέπει σε όλους να ερωτούν, να εντοπίζουν τις απαντήσεις για θέματα που ενδιαφέρουν περισσότερο, να ελέγχουν και να αναφέρονται στο διαθέσιμο υλικό χωρίς τοπικούς και χρονικούς περιορισμούς (Καλλαρά, 2014).

Το ιστολόγιο μπορεί να αξιοποιηθεί για καθοδήγηση, ενθάρρυνση και ενίσχυση των συμμετεχόντων στην κοινότητα, στην οποία έχουν ήδη καλλιεργηθεί σχέσεις εμπιστοσύνης και ασφάλειας. Επιπλέον, θετική είναι και η επίδρασή του στην ενθάρρυνση μελών που εμφανίζονται διστακτικά είτε λόγω μη εξοικείωσης με την τεχνολογία είτε λόγω υιοθέτησης συγκεκριμένης στάσης για διαφορετικούς λόγους. Επίσης, συμβάλλει στη διατήρηση και συνέχιση ενός συνεργατικού κλίματος ενισχύοντας τη διεύρυνση της ομάδας με την κινητοποίηση και άλλων για συμμετοχή στην κοινότητα (Καλλαρά, 2014).

Τα ιστολόγια παρέχουν στους εκπαιδευτικούς ένα βήμα ανταλλαγής ιδεών στο διαδίκτυο. Οι εκπαιδευτικοί που χρησιμοποιούν πολύ ενεργά το ιστολόγιο συνδέονται και μαθαίνουν από τους άλλους μέσα από την επικοινωνία και συμμετοχή σε ιστολόγια, δημιουργώντας ή

υποστηρίζοντας κοινότητες μάθησης. Οι κοινότητες μάθησης όχι μόνο διευκολύνουν την ανταλλαγή γνώσεων, αλλά έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν νέα γνώση προς όφελος της κοινότητας και μεμονωμένα των μελών της. Το γεγονός ότι η όλη διαδικασία πραγματοποιείται με ασύγχρονο τρόπο μπορεί να οδηγήσει σε βαθύτερο αναστοχασμό τους εκπαιδευτικούς, καθώς το ιστολόγιο λειτουργεί ως έναυσμα για την εμπλοκή τους, αλλά και για συζήτηση και αναστοχασμό πρακτικών δια ζώσης στο διαθέσιμο τους χρόνο στο σχολείο (Καλλαρά, 2014).

Αυτή η ζύμωση των ιδεών οδηγεί σε αποτελεσματική συνεργασία και συμβάλλει στη διαμόρφωση κοινών προτάσεων και δραστηριοτήτων. Οι περισσότερες παρόμοιες τεχνολογίες ακολουθούν μία «από τα κάτω» (*bottom-up*) προσέγγιση στη δημιουργία κοινοτήτων, όπου η συμμετοχή είναι οικειοθελής και η ταυτότητα του μέλους διαμορφώνεται σταδιακά μέσα στην αυτορρυθμιζόμενη κοινότητα. Η δυνατότητα που παρέχει το ιστολόγιο για δημοσίευση αναρτήσεων και «σχολίων» χωρίς χρονικούς και τοπικούς περιορισμούς δημιουργεί ευκαιρίες για αναστοχασμό πρακτικών και αξιοποίησή τους στη ζύμωση των ιδεών πριν και κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού διδακτικών προτάσεων και δραστηριοτήτων. Με την αξιοποίηση του ιστολογίου σε πραγματικές καταστάσεις, η προσέγγιση της μάθησης γίνεται κατά ένα βιωματικό τρόπο, γιατί οι εκπαιδευτικοί εξοικειώνονται με διαδικτυακά εργαλεία και με την αλληλεπίδραση αποκτούν γνώσεις και δεξιότητες στο σχεδιασμό μαθησιακών δραστηριοτήτων. Οι τεχνικές γνώσεις του εργαλείου προκύπτουν με ένα φυσικό τρόπο σταδιακά, καθώς εμφανίζεται η ανάγκη επίλυσης του προβλήματος, δηλαδή αφενός η ανάγκη επικοινωνίας και συνεργασίας με ασύγχρονο τρόπο και αφετέρου η ανάγκη σχεδιασμού κοινών δραστηριοτήτων (Καλλαρά, 2014).

Η εξοικείωση με το ιστολόγιο και τις συνεργατικές δυνατότητες αξιοποίησης του με βιωματικό τρόπο συμβάλλει στην επέκταση γνώσεων και δεξιοτήτων σχετικά με συνεργατικά διαδικτυακά μέσα. Συνεπώς, συμβάλλει στην επικαιροποίηση των γνώσεων των εκπαιδευτικών στον επαγγελματικό τους χώρο, γεγονός που οδηγεί στη διδακτική και παιδαγωγική ενδυνάμωση των λιγότερο έμπειρων και παράλληλα προσφέρει ευκαιρίες καινοτομιών για τους περισσότερο έμπειρους (Καλλαρά, 2014).

Σύμφωνα με την Paas (2008), η συνεχιζόμενη έκρηξη των πληροφοριών, της γνώσης και των διαδικτυακών εργαλείων αναδεικνύουν ως προτεραιότητα την ανάγκη οι εκπαιδευτικοί να αναπτύξουν δεξιότητες στην αξιοποίηση των ίδιων των εργαλείων, για να μπορέσουν να παρακολουθήσουν τις εξελίξεις στον επαγγελματικό τους χώρο, αλλά και την ικανότητα να αξιολογούν την ποιότητα των πληροφοριών και απόψεων, λόγω της αυξανόμενης αλληλεπίδρασης μέσω του διαδικτύου. Για το λόγο αυτό, οι ευκαιρίες για έκθεσή τους σε

παρόμοιες περιστάσεις και εμπειρίες στο περιβάλλον του σχολείου είναι δυνατόν να τους παρέχουν τα κατάλληλα εφόδια στην εξέλιξη της επαγγελματικής τους προσωπικότητας. Το ιστολόγιο λειτουργεί ως κίνητρο για να εμπλακούν οι εκπαιδευτικοί σε νέες στρατηγικές προσέγγισης της διδασκαλίας τους και υποστηρίζει την εξελικτική πορεία σχεδιασμού των κοινών διδακτικών δραστηριοτήτων των εκπαιδευτικών ενισχύοντας το συνεργατικό πλαίσιο.

Το θέμα της εκπαιδευτικής αξιοποίησης των ιστολογίων συμπεριλαμβάνει πολλές παραμέτρους που θα πρέπει να διερευνηθούν περισσότερο, ώστε να αναδειχθούν οι διάφοροι παράγοντες που καθιστούν αποτελεσματικές τις μαθησιακές δραστηριότητες μέσω εκπαιδευτικών ιστολογίων. Στην κατεύθυνση αυτή ανακύπτουν σημαντικά ερωτήματα, όπως: (α) πώς πρέπει να σχεδιάζονται τα εκπαιδευτικά ιστολόγια; (β) ποιες δεξιότητες καθιστούν τους μαθητές ενεργούς σε ένα ιστολόγιο; (γ) ποιοι είναι οι ρόλοι που αναλαμβάνουν συνήθως οι μαθητές; (δ) ποιοι είναι οι βέλτιστοι τρόποι ενεργοποίησης και εμπλοκής των μαθητών με στόχο την οικοδόμηση νέων γνώσεων; (ε) ποιος ο ρόλος του εκπαιδευτικού και της διδακτικής διαμεσολάβησής του και (στ) ποιος ο ρόλος του γνωστικού αντικειμένου; Οι απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα αναμένεται να συμβάλλουν στην επιστημονική γνώση και στο σχετικό διάλογο για τις βέλτιστες εκπαιδευτικές πρακτικές εφαρμογής των ιστολογίων στα σχολεία (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2010).

2.2.2 Η αποτελεσματικότητα των ιστολογίων στη μάθηση

Η αξιοποίηση των ιστολογίων στην εκπαίδευση δεν περιορίζεται απλά στην επικοινωνιακή πλευρά τους, αλλά δίνει έμφαση στην αλληλεπιδραστική, κοινωνική και πολυσυμμετοχική διάστασή τους ως εργαλείο συνεργατικής ανάπτυξης, διαμοίρασης ιδεών και περιεχομένου, ανάπτυξης κριτικής και αναλυτικής σκέψης, αλληλεπίδρασης και συνεργασίας μεταξύ των μαθητών με στόχο την οικοδόμηση νέας γνώσης. Οι εκπαιδευτικές εφαρμογές των ιστολογίων αναπτύσσονται δυναμικά, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, από το δημοτικό, τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Τα ερευνητικά αποτελέσματα δείχνουν ότι τα ιστολόγια ενθαρρύνουν την αναστοχαστική μάθηση και προωθούν την αλλαγή από την επιφανειακή μάθηση στην εμβάθυνση των νέων γνώσεων. Συγκρινόμενα με άλλες μορφές ασύγχρονης μάθησης, όπως οι ηλεκτρονικές συζητήσεις (forum), τα ιστολόγια είναι πιο αποτελεσματικά στην προώθηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των μελών, καθώς η ευελιξία και η αμεσότητα στην ανατροφοδότηση υποστηρίζει την αναπλαισίωση της γνώσης και τελικά τη μάθηση (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2010).

Στη βιβλιογραφία δεν υπάρχει ένα καθιερωμένο θεωρητικό πλαίσιο για τη μελέτη και την ανάλυση της εμπλοκής των μαθητών σε εκπαιδευτικά ιστολόγια. Οι Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης (2010) προκρίνουν την εφαρμογή του μοντέλου της «Κοινότητας Διερεύνησης» (Community of Inquiry) ως ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για τον παιδαγωγικό σχεδιασμό εκπαιδευτικών ιστολογίων, για την ποιοτική διερεύνηση αξιολόγηση του μαθησιακού αποτελέσματος και για τη μελέτη και ανάλυση των μαθησιακών διαδικασιών που συντελούνται σε εκπαιδευτικά ιστολόγια. Το μοντέλο της «Κοινότητας Διερεύνησης» έχει αναπτυχθεί με στόχο να μελετηθούν και να περιγραφούν αναλυτικά οι σύνθετες διαδικασίες υποστήριξης της συνεργατικής και εποικοδομητικής μάθησης σε ηλεκτρονικά (*online*) περιβάλλοντα, όπως οι ασύγχρονες ηλεκτρονικές συζητήσεις. Αποτελεί ένα θεωρητικό πλαίσιο, το οποίο τεκμηριώνει τόσο την εμπειρική ανάλυση και αξιολόγηση των διαδικασιών, που συνθέτουν τις εκπαιδευτικές εμπειρίες ασύγχρονης επικοινωνίας, όσο και το διδακτικό σχεδιασμό τους. Το μοντέλο αυτό προσδιορίζεται από τρεις αλληλοεξαρτώμενες συνιστώσες (διαδικασίες) και τις αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται μεταξύ τους, ώστε να συνιστούν την εκπαιδευτική εμπειρία σε *online* περιβάλλοντα: την κοινωνική παρουσία (αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών), τη γνωστική παρουσία (περιεχόμενο των μηνυμάτων και ποιότητα επιχειρημάτων των μελών) και τη διδακτική παρουσία (διδακτικές ενέργειες που αναπτύσσονται και ρόλος του διδάσκοντα) (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2010).

Η κοινωνική παρουσία (*social presence*) ορίζεται ως η ικανότητα των μαθητών να προβάλλουν τον εαυτό τους στο ιστολόγιο, κοινωνικά και συναισθηματικά, και περιλαμβάνει τις εξής κατηγορίες: συναισθηματική έκφραση (*expression*), ανοιχτή επικοινωνία (*open communication*) και συνεκτικότητα της ομάδας (*group cohesion*). Ανεξάρτητες έρευνες δείχνουν ότι υπάρχει ισχυρή συσχέτιση ανάμεσα σε δραστηριότητες που ενισχύουν την κοινωνική παρουσία και στα μαθησιακά αποτελέσματα, ενώ αυξάνεται η ικανοποίηση των μαθητών για τη μάθηση που επιτεύχθηκε (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2010).

Η γνωστική παρουσία (*cognitive presence*), συνίσταται στις διαδικασίες εκείνες που αναδεικνύονται σε ένα συνεργατικό περιβάλλον μάθησης, όπως είναι οι ασύγχρονες συζητήσεις και τα ιστολόγια και δείχνουν ότι οι μαθητές μπορούν να διερευνήσουν, να οικοδομήσουν και να επιβεβαιώσουν τη νέα γνώση μέσω της συνεργασίας, του διαλόγου και του αναστοχασμού. Οι ενέργειες-μορφές της γνωστικής παρουσίας που μπορούν να καταγραφούν είναι οι εξής: (α) ενεργοποίηση (*triggering*), που συνιστά την εισαγωγική φάση, κατά την οποία καθορίζεται το θέμα μελέτης ή το πρόβλημα για διερεύνηση, (β) διερεύνηση (*exploration*), όπου οι μαθητές διερευνούν το θέμα, ατομικά αλλά και ομαδικά, ανταλλάσσουν πληροφορίες και υλικό και πρωταρχικές ιδέες στο ιστολόγιο (γ) ολοκλήρωση (*integration*), κατά την οποία οι μαθητές οικοδομούν νέες γνώσεις μέσα από το διάλογο, την παράθεση επιχειρημάτων και τη σύνθεση ιδεών, διαμοίραση υλικού και (δ) επίλυση (*resolution*), όπου οι μαθητές είναι σε θέση να εφαρμόσουν τις γνώσεις και τις ιδέες που ανέπτυξαν για να επιλύσουν ένα νέο πρόβλημα (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2010).

Η διδακτική παρουσία (*teaching presence*) συνιστά έναν όρο με τον οποίο περιγράφονται ενέργειες, όπως η σχεδίαση και η οργάνωση του ιστολογίου, η παροχή οδηγιών με στόχο την υποστήριξη και τη διευκόλυνση της συζήτησης, καθώς και ενέργειες άμεσης διδασκαλίας (π.χ. επεξήγηση εννοιών, επίλυση αποριών). Παρότι η διδακτική παρουσία αφορά, κατά βάση, ενέργειες του εκπαιδευτικού, αναμένουμε σε ένα ιστολόγιο να παρατηρήσουμε ενέργειες διδακτικής παρουσίας που εκπορεύονται και από τους ίδιους τους μαθητές. Πολλές έρευνες έχουν δείξει ότι η διδακτική παρουσία αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ικανοποίηση των εκπαιδευόμενων, τα μαθησιακά αποτελέσματα και την αίσθηση της κοινότητας σε ασύγχρονες συζητήσεις. Ο κατάλληλος σχεδιασμός της διδακτικής παρουσίας, ειδικά στη φάση της ολοκλήρωσης, με στόχο να προβάλλει το βασικό προβληματισμό ή να συνοψίσει τα κύρια επιχειρήματα, μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να μετακινηθούν σε υψηλότερα επίπεδα σκέψης και παράθεσης ιδεών (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2010).

Η μέθοδος της Ανάλυσης Κοινωνικών Δικτύων (Social Network Analysis) έχει χρησιμοποιηθεί ευρύτατα για την ανάλυση δικτύων στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές επιστήμες, καθώς και στα δίκτυα υπολογιστών. Πρόκειται για ένα σύνολο μεθόδων ανάλυσης γράφων που παρέχουν ακριβείς μαθηματικούς ορισμούς για τη μελέτη των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ των ατόμων που συμμετέχουν σε κοινωνικά δίκτυα, για τη μελέτη διαφόρων χαρακτηριστικών των μελών του δικτύου, αλλά και του ίδιου του δικτύου ως συστήματος. Ένα κοινωνικό δίκτυο ορίζεται ως μια ομάδα συνεργαζόμενων οντοτήτων, οι οποίες σχετίζονται μεταξύ τους (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2010b).

Οι μέθοδοι της ανάλυσης κοινωνικών δικτύων έχουν εφαρμοστεί για τη μελέτη δικτύων ασύγχρονης επικοινωνίας στο Διαδίκτυο, καθώς και σε προγράμματα μάθησης και εκπαίδευσης από απόσταση. Οι σημαντικότερες παράμετροι που συνθέτουν το πλαίσιο ανάλυσης κοινωνικών δικτύων, στο πλαίσιο της ασύγχρονης ηλεκτρονικής μάθησης, είναι η συνεκτικότητα, η ισοτιμία και η κατανομή ισχύος (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2010b).

Η συνεκτικότητα (*cohesion*) αποτελεί βασική παράμετρο ενός κοινωνικού δικτύου και αφορά στην ανάπτυξη συνεκτικών ομάδων ή υποδικτύων που αναφέρονται και ως κλίκες. Η συνεκτικότητα συνιστά κρίσιμο παράγοντα λειτουργίας του δικτύου και συμβάλλει στη δημιουργία της γνώσης μέσα από την ανταλλαγή απόψεων, τη διαμοίραση και τη σύγκριση πληροφοριών. Τα μέλη μιας κλίκας έχουν την τάση να επικοινωνούν, εν γένει, περισσότερο μεταξύ τους παρά με τα υπόλοιπα μέλη του δικτύου. Αναμένεται δε, να σχετίζονται μεταξύ τους, να μοιράζονται ιδέες, απόψεις και τελικά, να διαμορφώνουν κοινές στάσεις και συμπεριφορές. Η συνεκτικότητα από μόνη της δεν διασφαλίζει την απρόσκοπτη επικοινωνία των μελών του δικτύου ούτε την ενεργοποίηση όλων των μελών. Όμως, τα μέλη μιας κλίκας τείνουν να οδηγούν τη διαδικασία της οικοδόμησης της γνώσης, καθώς έχουν ισχυρή θέση στο δίκτυο. Ο δείκτης συνεκτικότητας (*cohesion index*) αποτελεί μέτρο του βαθμού αλληλεπίδρασης στο εσωτερικό της κλίκας. Όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των απαντήσεων που έχουν ανταλλαγή μεταξύ των μελών τόσο περισσότερο ισχυρός είναι ο σύνδεσμος στην κλίκα. Όταν ο δείκτης συνεκτικότητας είναι μεγαλύτερος από 1 τότε ο σύνδεσμος είναι, κατά μέσο όρο, ισχυρότερος στο εσωτερικό της κλίκας παρά έξω από αυτή (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2010b).

Μια δεύτερη παράμετρος είναι η ισοτιμία (ομάδες ρόλων). Σε κάθε δίκτυο παρατηρούνται διαφορετικοί ρόλοι μεταξύ των συμμετεχόντων, παραδείγματος χάρη το κεντρικό μέλος (άτομο με μεγάλο αριθμό συνδέσεων), ο διαμεσολαβητής (μεσολαβεί για να επικοινωνήσουν έμμεσα κάποια άτομα της ομάδας), ο περιφερειακός (επικοινωνεί λίγο με τα υπόλοιπα μέλη

της ομάδας), ο απομονωμένος-αποδέκτης (δέχεται απλά πληροφορίες και δεν επικοινωνεί με τα υπόλοιπα μέλη του δικτύου) (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2010b).

Μια τρίτη παράμετρος είναι η κατανομή ισχύος. Σε εκπαιδευτικές δράσεις ηλεκτρονικής μάθησης, ακόμη και όταν δεν έχουν ανατεθεί συγκεκριμένα καθήκοντα στους εκπαιδευόμενους, ορισμένα άτομα αναλαμβάνουν ρόλους και πρωτοβουλίες, παραδείγματος χάρη να ενεργοποιήσουν τα άλλα μέλη του δικτύου, να επικοινωνήσουν με απομονωμένα άτομα, να προωθήσουν τη συζήτηση (θέτοντας ερωτήματα και προκαλώντας τη συμμετοχή άλλων μελών με απαντήσεις ή σχόλια). Στις περιπτώσεις αυτές καταγράφεται διαφορετική κατανομή της ισχύος των μελών του δικτύου, που έχει διαφορετικές εκπαιδευτικές συνέπειες σε κάθε περίπτωση (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2010b).

Αρκετοί μελετητές, που χρησιμοποίησαν την ανάλυση κοινωνικών δικτύων σε ασύγχρονα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα μάθησης υποστηρίζουν ότι η συνεκτικότητα της ομάδας, η κατανομή της ισχύος στο δίκτυο και οι ρόλοι των ατόμων είναι βασικοί παράγοντες των διαδικασιών κοινωνικής οικοδόμησης της γνώσης. Συμπερασματικά, η μέθοδος ανάλυσης κοινωνικών δικτύων μπορεί να προσφέρει τρόπους για τον προσδιορισμό των ρόλων και της κατανομής της ισχύος των μελών ενός δικτύου, όπως είναι αυτό που αναπτύσσεται σε ένα εκπαιδευτικό ιστολόγιο (Αγγέλαινα & Τζιμογιάννης, 2010b).

2.2.3 Η χρήση των ιστολογίων από Έλληνες εκπαιδευτικούς

Στο πεδίο της εκπαίδευσης, τα ιστολόγια αποτελούν ένα ισχυρό εργαλείο επαγγελματικής ανάπτυξης. Παρότι, εκ πρώτης όψεως, δεν διαφοροποιούνται από τα προσωπικά ημερολόγια που δημοσιεύονται στο διαδίκτυο σε κοινή θέα, όταν χρησιμοποιούνται ως εργαλεία επικοινωνίας φαίνεται να παρέχουν στους εκπαιδευτικούς ένα βήμα ανταλλαγής ιδεών με άλλους στο διαδίκτυο.

Είναι φανερό, ότι πολλοί από τους εκπαιδευτικούς χρησιμοποιούν ενεργά τα ιστολόγια για συνδέονται και μαθαίνουν από τους άλλους μέσα από την επικοινωνία και τη συμμετοχή σε ιστολόγια (Καλλαρά, 2014). Σύμφωνα με τον Fellix (2003), η «καρδιά» της εκπαίδευσης εντοπίζεται στην αντίληψη του εκπαιδευτικού όσον αφορά την αποτελεσματικότητα στη μαθησιακή διαδικασία. Οι έρευνες δείχνουν ότι η διαφοροποιημένη διδασκαλία, με τη χρήση πολλαπλών τρόπων παρουσίασης, μπορεί να αυξήσει θετικά την ευκαιρία ενός μαθητή να αποκομίσει μαθησιακά οφέλη. Η αποτελεσματική επικοινωνία ενισχύει τόσο την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού, όσο και την ικανότητα κατανόησης του μαθητή. Δεδομένου ότι, το Διαδίκτυο και τα συναφή ηλεκτρονικά εργαλεία έχουν πλέον γίνει μέρος της καθημερινής ζωής, το blogging φαίνεται να προσφέρει πολλαπλές ευκαιρίες για χρήση από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές. Κατά συνέπεια, το ιστολόγιο ως εργαλείο αναστοχαστικής πρακτικής θα μπορούσε να ωφελήσει τους εκπαιδευτικούς ενδυναμώνοντας τη διδασκαλία τους, καθώς αναρτούν πληροφορίες και αλληλεπιδρούν με τους μαθητές. Σε αυτό το πλαίσιο υπογραμμίζεται η σημασία μιας περαιτέρω έρευνας για το ιστολόγιο, αφενός ως εργαλείο αναστοχαστικής πρακτικής και αφετέρου ως εργαλείο προώθησης της επαγγελματικής ανάπτυξης. Όπως επισημαίνει η Bartlett-Bragg (2003), όταν οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν τα ιστολόγια ενδυναμώνονται, κινητοποιούνται και κατ' επέκταση αλληλεπιδρούν και συνδέονται ως επαγγελματίες σε νέα γνωστικά περιβάλλοντα.

Από την άλλη πλευρά υπογραμμίζεται η αξιοποίηση του ιστολογίου ως εκπαιδευτικό εργαλείο, δεδομένου ότι μπορεί να θεωρηθεί ένας σημαντικός παράγοντας σχεδιασμού για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Ως παράδειγμα, αναφέρονται ιστολόγια τα οποία δημιουργήθηκαν από εκπαιδευτικούς, αφού συμπλήρωσαν τις υποχρεώσεις τους σε ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα και επέστρεψαν στις τάξεις τους. Έχοντας βιώσει τη δημιουργία ενός ιστολογίου στο πρόγραμμα, η στροφή προς μια προσωπική χρήση του εργαλείου παρείχε ενδιαφέρουσες ιδέες για τον βαθμό, στον οποίο το συγκεκριμένο κοινό αντιλήφθηκε τη χρήση του ως προσωπικό και επαγγελματικό εργαλείο. Επιπλέον, η αξιοποίηση των ιστολογίων στο σχεδιασμό για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών θα μπορούσε να ενισχυθεί από το γεγονός ότι αυτού του τύπου οι τεχνολογίες είναι γνωστές με τον όρο

social software. Αυτό σημαίνει, ότι δίνουν τη δυνατότητα στους χρήστες να συναντιούνται εικονικά, να συνεργάζονται ηλεκτρονικά και να σχηματίζουν διαδικτυακές κοινότητες. Πιθανόν με τις δυνατότητες που παρέχουν να μπορούν να αξιοποιηθούν και στην υποστήριξη μιας υπάρχουσας κοινότητας μάθησης. Οι περισσότερες παρόμοιες τεχνολογίες ακολουθούν μία «από τα κάτω» (*bottom-up*) προσέγγιση στη δημιουργία κοινοτήτων, όπου η συμμετοχή είναι οικειοθελής και η ταυτότητα του μέλους διαμορφώνεται σταδιακά μέσα στην αυτορρυθμιζόμενη κοινότητα (Καλλαρά, 2014).

Τα νέα μέσα δημιουργούν τις συνθήκες για συνεργασία και οικοδομούν δίκτυα που ενισχύουν την κοινωνικότητα, μέσω της γνώσης και της αμοιβαίας συμμετοχής σε νέους τύπους δραστηριοτήτων. Συνεπώς, ενισχύεται πρωτίστως η κοινωνικότητα, που σημαίνει, ότι ακόμα κι αν κάποιος δεν συμμετέχει δεν σημαίνει ότι δεν έχει τίποτα να γράψει ή ότι δεν έχει κανένα ενδιαφέρον. Αυτό αποτελεί το κύριο στοιχείο για την επιτυχία του ιστολογίου στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στην περίπτωση που η χρήση του ιστολογίου επικεντρώνεται στον εκπαιδευόμενο (*learner-centered blogging*), αναγνωρίζει τη σημασία των εκπαιδευόμενων ως ατόμων και συγχρόνως και ως ομάδας. Χαρακτηριστικό δείγμα αποτελεί η μελέτη του Glogoff (2005) που χρησιμοποίησε το ιστολόγιο ως εργαλείο διδασκαλίας που επικεντρώνεται στους εκπαιδευόμενους/ες. Σε αυτό το πλαίσιο παρείχε θετική ανατροφοδότηση στις παρατηρήσεις τους για τις καταχωρήσεις του ιστολογίου προσθέτοντας σχόλια σε συζητήσεις θεμάτων τα οποία εμπλέκουν δύο ή περισσότερους. Η θεώρηση αυτή βασίζεται στη θέση ότι πολλοί εκπαιδευόμενοι/ες χάνουν στην επαφή πρόσωπο με πρόσωπο που γίνεται στην παραδοσιακή αίθουσα, ενώ το ιστολόγιο προσφέρει ευκαιρίες για ανατροφοδότηση και διάλογο. Για παράδειγμα, το ιστολόγιο θα μπορούσε να αξιοποιηθεί ως συμπληρωματικό εργαλείο επιμορφωτικής δράσης για ένα τομέα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών με αναρτήσεις, όπως υποστηρικτικό εκπαιδευτικό υλικό, περιεχόμενο των διαζώσεων συναντήσεων, καλές πρακτικές και προτάσεις (Καλλαρά, 2014).

Καθοριστικοί παράγοντες προς την κατεύθυνση της χρήσης του ιστολογίου είναι η διαδραστικότητα που παρέχει και η δυνατότητα για ομαδική εργασία, που καθιστούν το διαδικτυακό αυτό εργαλείο αξιοποιήσιμο στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η χρήση του ιστολογίου μπορεί να γίνει το κέντρο μιας κοινότητας μάθησης μέσα από την κοινωνική και δυναμική αλληλεπίδραση (*social and peer interaction*). Αν ανακαλύψει ο εκπαιδευόμενος κάτι νέο στη διαδικασία αυτή, μπορεί να κινητοποιηθεί, να αναπτύξει τις δεξιότητες και το προσωπικό του δίκτυο μάθησης. Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να αποβεί καταλυτικό για την περαιτέρω εμπλοκή και επιδίωξη της γνώσης. Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι είναι σε θέση να προωθήσουν τις ιδέες και εμπειρίες τους με αναρτήσεις στο ιστολόγιο. Οι εκπαιδευόμενοι

διαβάζουν και αξιολογούν τις αναρτήσεις «σχολιάζοντας» ανάλογα με τις δικές τους εμπειρίες και απόψεις. Αναρτώνται, επίσης ενσωματωμένες συνδέσεις σε άλλες ιστοσελίδες διευκολύνοντας την πρόσβαση σε νέες πηγές γρήγορα και εύκολα. Άλλωστε η χρήση του ιστολογίου παρέχει ευκαιρίες για την αλληλεπίδραση των εκπαιδευομένων σε ένα πλαίσιο με νόημα. Επιτρέποντας στους εκπαιδευόμενους να αξιοποιούν το ιστολόγιο μεταξύ τους, μπορεί να προκύψει μια καλύτερη αλληλοκατανόηση, ενδυνάμωση των διαπροσωπικών σχέσεων και ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης, οι οποίες αυξάνουν τις πιθανότητες επιτυχίας του σχολείου μέσα από την πιθανή ανάπτυξη δυνατοτήτων σχεδιασμού κοινών δραστηριοτήτων. Επιπλέον, σύμφωνα με την Stahl (2006), το ιστολόγιο αποτελεί ένα «γνωσιακά» βασισμένο περιβάλλον, καθώς ως ασύγχρονο εργαλείο ενθαρρύνει τον αναστοχασμό επί του περιεχομένου και υποστηρίζει τη διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης σε κοινωνικό πλαίσιο. Η δυνατότητα, εξάλλου, που προσφέρεται σήμερα από τους παρόχους εικονικού χώρου για την καταχώρηση των ιστολογίων χωρίς οικονομική επιβάρυνση, χωρίς χρονικούς περιορισμούς και με διάρκεια, η οποία εξαρτάται από τη βούληση του δημιουργού του, αυξάνει την αίσθηση μονιμότητας και το βαθμό οικειοποίησης του διαδικτυακού περιβάλλοντος.

Στην Ελλάδα έχει ήδη παρουσιαστεί η πρώτη οργανωμένη προσπάθεια χρήσης προσωπικού ιστολογίου από εκπαιδευτικούς στο πλαίσιο της μη τυπικής εκπαίδευσης (Βιβίτσου, Γκίκας, Μηνάογλου, Κονετάς, Οικονομάκος, Λαμπροπούλου & Παρασκευάς, 2007). Στα συμπεράσματα της έρευνας αυτής, οι συγγραφείς αναφέρουν ότι παρόλο που έγινε φανερό ότι οι εκπαιδευτικοί έδρασαν ως «ομάδα» και αναπτύχθηκε ένα ισχυρά αλληλεπιδραστικό εκπαιδευτικό περιβάλλον, θα πρέπει να γίνει επέκταση του αρχικού αυτού σχήματος προς ένα νέο τύπο. Προσδιορίζουν τον τύπο της κοινωνικής δικτύωσης μέσω διαδικτύου, προκειμένου να ξεπεράσει η χρήση του ιστολογίου τα όρια της προσωπικής έκφρασης και να γίνει δημιουργηματο-φορέας οικοδόμησης και ανανέωσης της γνώσης σε συνεργατικό επίπεδο. Το αλληλεπιδραστικό περιβάλλον αναμένεται να οδηγήσει σε συνεργατικό σχεδιασμό δραστηριοτήτων με την ανάδειξη της συλλογικής γνώσης. Έρευνες που έχουν ως θέμα τα ιστολόγια εστιάζουν είτε στο τεχνολογικό μέρος, δηλαδή πώς χρησιμοποιείται, είτε στο ποιοτικό, το οποίο αφορά τις επιπτώσεις τους και τον αντίκτυπό τους. Σε μια ποιοτική εμπειρική έρευνα μελετήθηκαν οι επιπτώσεις της χρήσης του ιστολογίου στη μάθηση σε ένα περιβάλλον τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι ερευνητές επισημαίνουν ότι τα εκπαιδευτικά ιστολόγια φαίνεται ότι συμβάλλουν στην επικοινωνιακή μάθηση. Επιπλέον, ενισχύουν και αυξάνουν την υπευθυνότητα λόγω της μη ανωνυμίας των διαμοιραζόμενων ιδεών και προτάσεων. Στη βιβλιογραφία επίσης, επισημαίνεται ότι οι

εκπαιδευτικοί δεν μαθαίνουν αποτελεσματικά υιοθετώντας ως μέσο μάθησης το εγχειρίδιο χρήσης, αφού μελετήσουν, δηλαδή, το εγχειρίδιο χρήσης και προσεγγίσουν κατά ένα μηχανιστικό τρόπο τις λειτουργίες του εργαλείου. Είναι πολύ πιο αποτελεσματικό οι εκπαιδευτικοί να προσεγγίζουν τη γνώση σε ένα πλαίσιο με συγκεκριμένο περιεχόμενο βασισμένο στην αντιμετώπιση ενός προβλήματος. Στις περιπτώσεις που οι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν σε ένα σχέδιο το οποίο περιλάμβανε μια «προβληματική κατάσταση», όπου ο ρόλος της τεχνολογίας δεν ήταν προκαθορισμένος, το πρόβλημα δε λυνόταν διαβάζοντας ένα εγχειρίδιο χρήσης, αλλά μέσα από συζήτηση και πειραματισμό με το τεχνολογικό εργαλείο. Κατά τη διάρκεια της εμπλοκής με το πρόβλημα, διαφορετικές μέθοδοι, θεωρίες και μοντέλα βρίσκονται υπό επεξεργασία πριν να καταλήξουν στην πρόταση μιας λύσης (Καλλαρά, 2014).

Η ασύγχρονη επικοινωνία που υποστηρίζει το ιστολόγιο μπορεί να μη πραγματοποιείται σε πραγματικό χρόνο, όπως συμβαίνει στη δια ζώσης επικοινωνία, αλλά μπορεί να αξιοποιηθεί ως γνωστικό εργαλείο. Διαθέτει θετικά χαρακτηριστικά όπως η δυνατότητα χρόνου για αναστοχασμό, εποικοδομητική σκέψη, αξιολόγηση και λήψη αποφάσεων πριν την ανταλλαγή του επόμενου μηνύματος ή «σχολίου» κατά την κοινωνική διαπραγμάτευση ενός θέματος. Η αξιοποίηση των παραπάνω δυνατοτήτων του ψηφιακού εργαλείου πιθανόν να αναδείξει παράλληλα και στοιχεία επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών που εμπλέκονται σε αυτή τη διαδικασία. Εξάλλου, έρευνες έχουν δείξει, ότι τα ιστολόγια, ως διαδικτυακά εργαλεία, οδηγούν σε μια νέα μορφή κοινωνικής αλληλεπίδρασης στο διαδίκτυο σε σχέση με τη δυνατότητά τους να εμπλέκουν τους ανθρώπους σε συνεργατικές δράσεις, προβληματισμό, ανταλλαγή γνώσεων, απόψεων και συζήτηση. Η κοινωνική αυτή δυναμική των ιστολογίων πιθανόν να μπορεί να αξιοποιηθεί σε μια εκπαιδευτική διαδικασία που θα προσιδιάζει με τα χαρακτηριστικά του Βιώσιμου Σχολείου (Καλλαρά, 2014).

2.2.4 Τα οφέλη από την αξιοποίηση των ιστολογίων στην εκπαίδευση

Τα blogs μπορούν να φέρουν καινοτομία στην εκπαιδευτική διαδικασία και μπορούν να επωφεληθούν από αυτά μαθητές, εκπαιδευτικοί ακόμα και οι γονείς. Έχουν γίνει πολλές αναφορές στα οφέλη που δύναται να προσφέρει ένα ιστολόγιο στους μαθητές, όπως για παράδειγμα η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και η κοινωνική αλληλεπίδραση (Χατζηδήμου & Αναγνωστοπούλου, 2011). Γενικότερα, τα ιστολόγια στην εκπαιδευτική διαδικασία αποσκοπούν στην επικοινωνία των μαθητών τόσο μεταξύ τους όσο και με τους καθηγητές, ακόμα και με άλλα σχολεία..

Μέσα από τη δημιουργία ενός ιστολογίου δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να δημοσιεύσουν κάποια ομαδική εργασία και καταθέτουν την προσωπική τους γνώμη πάνω σε διάφορα θέματα παντός επιστητού, καθώς και να λαμβάνουν σχόλια (Richardson, 2006). Παραδείγματος χάρη, κάποια ομάδα μαθητών, οι οποίοι έχουν αναλάβει μία εργασία μαζί μπορεί να φτιάξει ένα ιστολόγιο, στο οποίο θα σημειώνεται η πορεία της εργασίας, θα παρατίθενται σχόλια και τυχόν απορίες αλλά και θα μπορούν να λαμβάνουν τη βοήθεια των καθηγητών και άλλων συμμαθητών, οι οποίοι έχουν αναλάβει παρεμφερή εργασία. Επιπλέον, θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα ιστολόγιο-εφημερίδα, όπου παρατίθενται άρθρα διαφορετικής θεματολογίας αλλά και διάφορες δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο σχολείο, τις αναρτήσεις μαθητών και εκπαιδευτικών, το εβδομαδιαίο πρόγραμμα της τάξης, τις εκπαιδευτικές εκδρομές (Richardson, 2006).

Από την άλλη, μέσω του ιστολογίου καθίσταται εφικτή η παροχή βοήθειας και υποστήριξης από τους εκπαιδευτικούς στους μαθητές σε απορίες ή ασκήσεις. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο οι μαθητές βρίσκουν αναρτήσεις σχετικές με το μάθημα, που περιλαμβάνουν επιπλέον διδακτικό υλικό, ερωτήσεις, προαιρετικές ασκήσεις και πηγές όπου παρέχονται περαιτέρω πληροφορίες για θέματα που τους ενδιαφέρουν. Οι πηγές που αντλούν πληροφορίες είναι κυρίως εκπαιδευτικές ιστοσελίδες, online εγκυκλοπαίδειες ή ακόμα και βίντεο. Οι εκπαιδευτικοί, επίσης, μπορούν να αναρτούν ασκήσεις και σημειώσεις, οι οποίες να επιδέχονται τον σχολιασμό από άλλους εκπαιδευτικούς ή μαθητές και αναλόγως τα σχόλια να προχωρούν στη βελτίωση τους (Τερζίδης & Φιλιπιάδης, 2008). Ακόμη ένας λόγος δημιουργίας ενός ιστολογίου από κάποιον εκπαιδευτικό είναι να απευθυνθεί στους συναδέλφους του, ώστε να μοιράζονται εκπαιδευτικό υλικό και διαφορές πηγές, να σχολιάζουν θέματα που τους αφορούν και να υποδεικνύουν λύσεις σε θέματα (Davis, Anne, 2004).

Τέλος, οφείλει να αναφερθεί ότι από την δημιουργία ενός ιστολογίου μπορούν να επωφεληθούν και οι γονείς με τη δημιουργία ενός χώρου κατάλληλου για την ενημέρωσή

τους από τους εκπαιδευτικούς. Επίσης, μέσω του ιστολόγιου δίνεται η δυνατότητα στους γονείς να ενημερώνονται από τους εκπαιδευτικούς για την μαθησιακή πορεία των παιδιών τους σημειώνοντας τις δυσκολίες τους, τις συμβουλές για τη μελέτη τους και άλλα θέματα τα οποία αφορούν τους γονείς και χρειάζεται να είναι ενήμεροι (Καρακίτσιος, 2010).

Κεφάλαιο 4^ο: Μεθοδολογική προσέγγιση

Η μεθοδολογία που πρόκειται να ακολουθηθεί στην παρούσα έρευνα είναι η μελέτη των ιστολογίων που επιλέχθηκαν και συλλέχθηκαν μέσα από την παρατήρηση, την ανάλυση του περιεχομένου και την ποιοτική ανάλυση. Η ανάλυση περιεχομένου αποτελεί την κατάλληλη μεθοδολογική επιλογή, ώστε να διερευνηθούν σε βάθος τα ιστολόγια που σχετίζονται με την θρησκευτική αγωγή. Επίσης, αποτελεί ένα βασικό ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιείται για τη διεξαγωγή ερευνητικών αποτελεσμάτων κυρίως στις ανθρωπιστικές επιστήμες, όπως για παράδειγμα την κοινωνιολογία, την ανθρωπολογία, τη ιστορία, τη φιλοσοφία. Μέσα από την ανάλυση περιεχομένου η ερευνητική εργασία έχει ως κύριο στόχο να παράγει νέες γνώσεις, να δώσει νέες προοπτικές στην υπάρχουσα γνώση και να παρουσιάσει καινούρια στοιχεία (Krippendorff, 2004).

Το θεωρητικό του υπόβαθρο στην παρούσα εργασία θα αναπτυχθεί επαρκώς μέσα από την μελέτη της βιβλιογραφίας σχετικά με τα ιστολόγια. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση συμβάλλει στην τεκμηρίωση της εργασίας και προσδίδει επιστημονικό χαρακτήρα στο περιεχόμενο της επιστημονικής έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, το δεύτερο κεφάλαιο το οποίο περιλαμβάνει τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, σχετίζεται με την ανάλυση ερευνών από τη διεθνή βιβλιογραφία σχετικά με τη μελέτη των ιστολογίων, καθώς θα δοθούν χρήσιμες πληροφορίες σχετικές με τα ιστολόγια. Αρχικά, θα οριστεί τι είναι ιστολόγιο και τα χαρακτηριστικά του. Επίσης, πρόκειται να αναφερθούν χρήσιμες πληροφορίες που σχετίζονται με την ιστορία των ιστολογίων στην πάροδο του χρόνου, αλλά και το πώς δημιουργείται ένα ιστολόγιο. Επιπλέον, θα μελετηθεί πως τα ιστολόγια σχετίζονται με την εκπαιδευτική διαδικασία και κατά πόσο βοηθούν τους μαθητές στη μαθησιακή διαδικασία, δημιουργούν κίνητρα, ενθαρρύνουν την αναστοχαστική μάθηση, προωθούν τη συνεργασία και συμβάλλουν στην εμπάθυνση και την οικοδόμηση των νέων γνώσεων μέσα από την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών. Τέλος, η μελέτη αποσκοπεί στο να εξετάσει αν οι Έλληνες εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τα ιστολόγια ως εκπαιδευτικό εργαλείο για την προώθηση της γνώσης μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο, μέσω της αλληλεπίδρασης μεταξύ των μαθητών, αλλά και τα οφέλη που προκύπτουν.

Στο τρίτο κεφάλαιο της επιστημονικής έρευνας θα αναλυθούν τα ιστολόγια που έχουν δημιουργηθεί από Έλληνες συγγραφείς και σχετίζονται με τη θρησκευτική αγωγή. Τα παρακάτω 15 ιστολόγια θα αποτελούν το δείγμα της παρούσας ερευνητικής εργασίας:

1. Nula dies sine linea (Καλαμάτας Αθανάσιος)
2. Θρησκευτικά και Μουσική (Μπάλτος Γιάννης)

3. Θρησκευτικά αλλιώς (Αθανασίου Ελένη)
4. Ε – Θρησκευτικά (Αλμπανάκη Ξανθή)
5. Εικονική θεολογία (Ακανθοπούλου Ρόη)
6. Σκέψη και Άποψη (Παπανικολάου Δημήτρης)
7. ...για το μάθημα των θρησκευτικών (Καπετανάκης Γιώργος)
8. Η τέχνη του θεολογείν (Τσιρέβελος Νίκος)
9. Ιστολόγιο Θρησκευτικών δημοτικού σχολείου
10. Θρησκευτικά με ... τά(ξι)
11. Το ιστολόγιο της Ελένης Ζάχου
12. Web - theologos
13. Θεολογικές καταθέσεις...
14. Θρησκευτικά μαθητο(λόγια)
15. Θεολογικό Βήμα

Κάθε επιλεγμένο ιστολόγιο πρόκειται να αξιολογηθεί σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια, αν είναι σύγχρονο, την ταυτότητα του συγγραφέα, σε ποιους απευθύνεται, την βαθμίδα εκπαίδευσης που αφορά (πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια), αν συνδέεται με άλλα μαθήματα εκτός από τα θρησκευτικά (διαθεματικότητα), αν σχετίζεται με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών και με το ποια είναι τα χαρακτηριστικά του (ευκολία στην πλοήγηση, ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων, ύπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας, αλλά και αρχικής σελίδας όπου συγκεντρώνονται και αναδεικνύονται τα κεντρικά θέματα, δυνατότητα για επικοινωνία μεταξύ των χρηστών αλλά και των χρηστών με τον συγγραφέα). Επιπλέον θα εξεταστεί πως συμβάλλει στην προαγωγή του μαθήματος, για παράδειγμα θα αν περιέχει έτοιμα μαθήματα, αν περιλαμβάνει ασκήσεις για τους μαθητές, αν αναφέρεται σε συγκεκριμένα κεφάλαια της Ύλης του μαθήματος, αν προσφέρει τη δυνατότητα να εκπονείται το μάθημα αποκλειστικά μέσα από το ιστολόγιο. Αποτέλεσμα αυτού είναι, να αξιολογηθούν όχι ως προσωπικές επιλογές των διδασκόντων, αλλά και ως εργαλεία θρησκευτικής μάθησης.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, θα επιχειρηθεί η διεξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τα ιστολόγια που έχουν δημιουργηθεί στο χώρο του διαδικτύου σχετικά με την θρησκευτική αγωγή ως εκπαιδευτικά εργαλεία άτυπης μάθησης. Τα ερευνητικά αποτελέσματα θα οδηγήσουν σε ασφαλή συμπεράσματα για το πώς τα παραδοσιακά προγράμματα σπουδών μπορούν να συνδυαστούν με εναλλακτικούς και σύγχρονους τρόπους μάθησης, ενθαρρύνοντας την αναστοχαστική μάθηση, την οικοδόμηση της νέας γνώσης και την αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών.

Κεφάλαιο 5^ο : Ερευνητικό Μέρος

5.1 Μελέτη των θρησκευτικών ιστολογίων

5.1.1 Nula dies sine linea (Καλαμάτας Αθανάσιος)

Ιστολόγιο	Nula dies sine linea
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Καλαμάτας Αθανάσιος
Ομάδα στόχος	Μαθητές
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Πρωτοβάθμια Δευτεροβάθμια
Διαθεματικότητα	Μουσική Λογοτεχνία Κινηματογράφος Νεοελληνική γλώσσα Ιστορία
Χαρακτηριστικά	Περιέχει μία αρχική σελίδα, η οποία κατευθύνει τον επισκέπτη στις ενότητες.
Ευκολία στην πλοήγηση	Δεν παρέχει ευκολία στην πλοήγηση του χρήστη-επισκέπτη.

Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων	Βίντεο Εικόνες
Ύπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	Δεν περιέχει κάποια ενημερωτική σελίδα.
Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν υπάρχει κάποιο εργαλείο αλληλεπίδρασης μεταξύ των χρηστών.
Δυνατότητα επικοινωνία χρηστών με τον συγγραφέα	Δεν υπάρχει κάποιο μέσο αλληλεπίδρασης μεταξύ των χρηστών και του συγγραφέα.

[Πίνακας 1: Nula dies sine linea]

Το ιστολόγιο «Nula dies sine linea» του συγγραφέα Καλαμάτα Αθανάσιου, ο οποίος είναι θεολόγος καθηγητής, απευθύνεται κυρίως σε μαθητές λυκείου και γυμνασίου, αλλά και σε ένα ευρύτερο κοινό που ενδιαφέρεται για την θεματολογία του. Όσον αφορά, την εκπαιδευτική διαδικασία απευθύνεται σχεδόν σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, καθώς και οι μαθητές δημοτικού μπορούν να περιηγηθούν σε συγκεκριμένες ενότητες με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού, όπως για παράδειγμα να μάθουν για τον βίο των αγίων και να διαβάσουν διάφορα ποιήματα που παρατίθενται. Συνδέεται με ένα ευρύ φάσμα μαθημάτων, όπως για παράδειγμα την μουσική, την λογοτεχνία, τον κινηματογράφο, την νεοελληνική γλώσσα και την ιστορία. Παρατηρείται, λοιπόν, ότι δεν περιορίζεται μόνο στην ύλη του μαθήματος των σχολικών εγχειριδίων, αλλά περιλαμβάνει και άλλα θέματα όπως αποσπάσματα από ποιήματα, τις απόψεις μεγάλων συγγραφέων, διάφορα αποφθέγματα. Επιπλέον, συσχετίζεται άμεσα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, καθώς περιέχει έτοιμα σχέδια μαθήματος, στα οποία αναφέρονται οι στόχοι, τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και παρατίθενται φύλλα εργασίας για τους μαθητές, τα οποία σχετίζονται άμεσα με την βιωματική και συνεργατική

προσέγγιση της μάθησης. Ωστόσο διαθέτει φύλλα αξιολόγησης για την μαθησιακή πορεία των μαθητών με την μορφή ερωτηματολογίου. Επιπλέον, παραθέτει σχολιασμούς εκπαιδευτικών, πανεπιστημιακών, πατέρων της εκκλησίας, αλλά και τη δική του προσωπική άποψη σχετικά με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά. Στις κατηγορίες: Χορωδιακή Μουσική (2), Blues music (10), Jazz music (5), Piano Music (8), Rock music (21), Όταν η ελληνική μουσική αποκρυπτογραφεί (12), παρέχονται βίντεο από το YouTube που σχετίζονται με το είδος της μουσικής που αναφέρει ο τίτλος της ενότητας.

Σχετικά με την δομή, το συγκεκριμένο ιστολόγιο περιέχει μία αρχική σελίδα, η οποία κατευθύνει τον επισκέπτη στις ενότητες, που αφορούν διάφορα θέματα όπως για παράδειγμα: Βυζαντινή Ιστορία, Βυζαντινή Τέχνη, Γιορτές, Ιστορία της Εκπαίδευσης, Ιστορία της Λέσβου, Ιστορία της Μακεδονίας, Ιστορία του Νέου Ελληνισμού (1453-1821), Νεοελληνική Εκπαίδευση, Νεοελληνική Λογοτεχνία. Στην αρχική σελίδα αναφέρεται μόνο επιγραμματικά το θέμα που πραγματεύεται κάθε ενότητα και δεν υπάρχει κάποιος σύνδεσμος που να δείχνει τις υποενότητες, υπάρχει μόνο ένας αριθμός που υποδεικνύει στο χρήστη πόσες αναρτήσεις υπάρχουν στην κάθε ενότητα. Το είδος της πλοήγησης αυτής, δεν ενδείκνυται για την διευκόλυνση του χρήστη-επισκέπτη στην πλοήγηση και στην εξερεύνηση του ιστολογίου και των ενότητων του. Ωστόσο παρατηρείται ότι δεν υπάρχει κάποιο εργαλείο αλληλεπίδρασης μεταξύ χρηστών, ούτε κάποιο εργαλείο αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας μεταξύ χρηστών και του συγγραφέα, καθώς ο συγγραφέας δεν επιτρέπει τον σχολιασμό επί των αναρτήσεων.

5.1.2 Θρησκευτικά και Μουσική (Μπάλτος Γιάννης)

Ιστολόγιο	Θρησκευτικά και Μουσική
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Μπάλτος Γιάννης
Ομάδα στόχος	Μαθητές Λυκείου
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση
Διαθεματικότητα	Μουσική Ποίηση
Χαρακτηριστικά	Στην αρχική σελίδα παρουσιάζονται κεντρικά θέματα μαζί με μουσικά βίντεο και συνδέσμους.
Ευκολία στην πλοήγηση	Δεν ενδείκνυται για εύκολη πλοήγηση.
Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων	Υπάρχουν πολλά οπτικοακουστικά μέσα (αναρτήσεις και σύνδεσμοι).
Ύπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	Όλα τα θέματα ημέρας αναρτώνται στην αρχική σελίδα.

Αρχική σελίδα	Θέματα με αναλύσεις και σύνδεσμοι για τα υπόλοιπα θέματα.
Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών.
Δυνατότητα επικοινωνίας χρηστών με τον συγγραφέα	Οι χρήστες μπορούν να επικοινωνούν με την μορφή σχολίων.

[Πίνακας 2: Θρησκευτικά και Μουσική]

Το ιστολόγιο «Θρησκευτικά και Μουσική» του Μπάλτου Γιάννη απευθύνεται κυρίως σε μαθητές Λυκείου, αλλά και σε ένα ευρύτερο ενδιαφερόμενο κοινό. Όπως καταλαβαίνουμε, λοιπόν, σχετίζεται με την Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Παρέχει διαθεματικότητα, καθώς υπάρχουν πολλές διασυνδέσεις με την μουσική, την ποίηση, την λογοτεχνία. Παιριτεείται ότι δεν περιορίζεται μόνο στην ανάλυση της ορθόδοξης χριστιανικής πίστης, αλλά περιέχει ενότητες που αφορούν τα Αφρικανικά θρησκευματα, την Ιαπωνική θρησκεία, τον Ινδουισμό, το Ισλάμ και άλλες θρησκείες ανά τον κόσμο. Συνδέεται άμεσα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, και βοηθάει τους εκπαιδευτικούς στη μαθησιακή διαδικασία, καθώς παρέχει έτοιμα σχέδια μαθήματος που θέτουν τους στόχους και τα μαθησιακά αποτελέσματα, παρουσιάσεις, ψηφιακό υλικό, τεστ και κουίζ για την αξιολόγηση των μαθητών. Επιπλέον, υπάρχει πληθώρα οπτικοακουστικών μέσων, είτε με μορφή αναρτήσεων, είτε με την μορφή συνδέσμων. Περιέχει πλούσιο υλικό από βίντεο, τραγούδια, εικόνες, παρουσιάσεις με την μορφή PowerPoint.

Στην αρχική σελίδα παρουσιάζονται τα κεντρικά του θέματα μαζί με μουσικά βίντεο, καθώς και συνδέσμους που οδηγούν σε άλλες πηγές και άρθρα. Η πλοήγηση του χρήστη-επισκέπτη στις άλλες ενότητες του ιστολογίου γίνεται μέσω μιας αρχικής σελίδας, στην οποία αναρτώνται όλα τα θέματα της ημέρας. Στην αρχική σελίδα επίσης, υπάρχουν θέματα με αναλύσεις, καθώς και χρήσιμοι σύνδεσμοι για ποίκιλα θέματα, όπως για παράδειγμα τα ανθρώπινα δικαιώματα, την αλλοτρίωση, διάφορα αποφθέγματα, την ειρήνη, την οικολογία. Σε αυτές τις ενότητες παρουσιάζονται συνεντεύξεις, διάφορα άρθρα από επιστημονικά

περιοδικά, βίντεο, αποσπάσματα από ταινίες ή βιβλία και απόψεις διαφόρων πολιτών, καλλιτεχνών, εκπαιδευτικών και συγγραφέων. Το παραπάνω ιστολόγιο δεν παρέχει τη δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ χρηστών. Αντιθέτως, όσον αφορά την επικοινωνία των χρηστών με τον συγγραφέα οι χρήστες μπορούν να επικοινωνούν μόνο με την μορφή σχολίων κάτω από τις αναρτήσεις. Επίσης, στο τέλος της κάθε ανάρτησης υπάρχουν τρεις επιλογές: «αστείο», «ενδιαφέρον», «συναρπαστικό», όπου δίνουν τη δυνατότητα στο χρήστη να αξιολογήσει με άμεσο τρόπο το περιεχόμενο που διάβασε.

5.1.3 Θρησκευτικά αλλιώς (Αθανασίου Ελένη)

Ιστολόγιο	Θρησκευτικά αλλιώς
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Αθανασίου Ελένη
Ομάδα στόχος	Μαθητές Γυμνασίου-Λυκείου
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Πρωτοβάθμια Δευτεροβάθμια
Διαθεματικότητα	Δεν υπάρχει διασύνδεση με άλλα μαθήματα.
Χαρακτηριστικά	Το ιστολόγιο έχει μια κεντρική σελίδα αλλά και συνδέσμους για μεταφορά στα υπόλοιπα θέματα.
Ευκολία στην πλοήγηση	Παρέχει ευκολία στην πλοήγηση.
Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων	Εικόνες Βίντεο
Υπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την	Δεν γίνεται ανάδειξη καθημερινών

ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	θεμάτων.
Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν υπάρχει η δυνατότητα για επικοινωνία μεταξύ των χρηστών.
Δυνατότητα επικοινωνίας χρηστών με τον συγγραφέα	Οι χρήστες μπορούν να επικοινωνούν με την μορφή σχολίων.

[Πίνακας 3: Θρησκευτικά αλλιώς]

Το ιστολόγιο «Θρησκευτικά αλλιώς» της συγγραφέως Αθανασίου Ελένης απευθύνεται σε μαθητές Γυμνασίου-Λυκείου και στο ευρύτερο ενδιαφερόμενο κοινό, όπως για παράδειγμα εκπαιδευτικούς και πολίτες που ενδιαφέρονται για την θεματολογία του. Αφορά κυρίως την δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Επίσης οφείλει να σημειωθεί ότι δεν παρέχεται διασύνδεση με άλλα μαθησιακά αντικείμενα, καθώς σχετίζεται μόνο με τα θρησκευτικά της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Περιέχει έτοιμα σχέδια μαθήματος για τις τάξεις του γυμνασίου και του λυκείου, με την μορφή παρουσίασης (PowerPoint). Επίσης, παρέχει αναλύσεις στα κείμενα της Παλαιάς και της Καινής διαθήκης που δεν περιορίζονται στο σχολικό εγχειρίδιο αλλά παρατίθενται σύνδεσμοι με συνεντεύξεις και οι απόψεις διαφόρων ανθρώπων. Παρέχεται επιπλέον στους μαθητές πρόσθετο βοηθητικό υλικό και απαντήσεις στις ερωτήσεις του βιβλίου της Β΄ Γυμνασίου. Αποτέλεσμα αυτού είναι οι μαθητές να έχουν στη διάθεσή τους ένα πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό, στο οποίο μπορούν να ανατρέχουν και να αναζητούν πληροφορίες και να κατανοούν με μεγαλύτερη ευκολία το γνωστικό αντικείμενο όχι μόνο στα πλαίσια του σχολείου. Υπάρχουν πλούσια και ποίκιλα οπτικοακουστικά μέσα, όπως εικόνες και βίντεο. Αποτέλεσμα αυτού είναι, η πλοήγηση του χρήστη να γίνεται με μεγάλο ενδιαφέρον και οι γνώσεις να γίνονται πιο κατανοητές από την πλειοψηφία των μαθητών.

Σχετικά με την δομή και την μορφολογία, το ιστολόγιο έχει μια κεντρική σελίδα που παρουσιάζει τα κεντρικά θέματα και συνδέσμους για την μεταφορά του χρήστη στα υπόλοιπα θέματα. Δεν γίνεται ανάδειξη καθημερινών θεμάτων, απλά στην κεντρική σελίδα παρουσιάζονται κάποια κεντρικά θέματα που αναλύονται από τον συγγραφέα. Ωστόσο, οφείλει να επισημανθεί ότι δεν λειτουργούν οι σύνδεσμοι για τις κεντρικές θεματολογίες, αυτό αποτελεί ένα σημαντικό μειονέκτημα, καθώς δυσκολεύει τον χρήστη στην πλοήγηση.

Επιπλέον, στο συγκεκριμένο ιστολόγιο δεν υπάρχει δυνατότητα για επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών. Οι χρήστες όμως, μπορούν να επικοινωνούν με τον συγγραφέα με την μορφή σχολίων κάτω από τις αναρτήσεις, όπως και να αξιολογούν την ανάρτηση πατώντας αν τους αρέσει ή όχι, καθώς κάτω από κάθε ανάρτηση υπάρχει το σχετικό κουτάκι «μου αρέσει», «δεν μου αρέσει».

5.1.4 Ε-Θρησκευτικά (Αλμπανάκη Ξανθή)

Ιστολόγιο	e- θρησκευτικά
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Αλμπανάκη Ξανθή
Ομάδα στόχος	Μαθητές δημοτικού/γυμνασίου/λυκείου
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Πρωτοβάθμια Δευτεροβάθμια
Διαθεματικότητα	Ιστορία
Χαρακτηριστικά	Περιέχει μία κεντρική ιστοσελίδα και συνδέσμους.
Ευκολία στην πλοήγηση	Παρέχει μια άριστη και πολύ εύκολη πλοήγηση στο χρήστη.
Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων	Υπάρχει πληθώρα οπτικοακουστικών μέσων.
Υπαρξη ενημερωτικής σελίδας για	Δεν υπάρχει κάποια ενημερωτική σελίδα.

την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	
Αρχική σελίδα	Εμφανίζονται τα σημαντικότερα θέματα με τις αναλύσεις τους και σύνδεσμοι για τα υπόλοιπα.
Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν υπάρχει η δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών.
Δυνατότητα επικοινωνίας χρηστών με τον συγγραφέα	Οι χρήστες μπορούν να επικοινωνούν με την μορφή σχολίων.

[Πίνακας 4: Ε-Θρησκευτικά]

Το Ιστολόγιο «e- θρησκευτικά» της Αλμπανάκης Ξανθής απευθύνεται σε μαθητές, εκπαιδευτικούς, αλλά και σε όλους τους ενδιαφερόμενους πολίτες. Η θεματολογία του ιστολογίου αφορά κυρίως την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ωστόσο με τον κατάλληλο χειρισμό του εκπαιδευτικού κάποιες από τις ενότητες που πραγματεύεται μπορούν να παρουσιαστούν και σε μαθητές δημοτικού. Τα θέματα που περιέχονται στο ιστολόγιο αφορούν κατά κύριο λόγο θρησκευτικά ζητήματα, καθώς υπάρχει ενότητα για τα θρησκευόμενα που υπάρχουν στον κόσμο (Ινδουισμός, Βουδισμός, Ιουδαϊσμός, Ισλάμ), παρέχονται αναλύσεις της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, παρατίθενται βίντεο, αποσπάσματα από βιβλία και δράσεις μαθητών για το Πάσχα και τα Χριστούγεννα.

Το παραπάνω ιστολόγιο παρουσιάζει μεγάλη διαθεματικότητα, κυρίως με το μάθημα της ιστορίας, καθώς παρέχει 3d περιηγήσεις σε πολλά μουσεία και εκκλησίες όχι μόνο της Ελλάδας, αλλά και όλου του κόσμου, όπως για παράδειγμα «Διαδραστική εφαρμογή περιήγησης στο μουσείο της Ακρόπολης», «Εικονική περιήγηση στην Αγία Σοφία Θεσσαλονίκης», «Church Saint Louka στη Γενεύη -3d περιήγηση». Επιπλέον, περιλαμβάνει εικονικά μουσεία, όπως επίσκεψη στο μουσείο του Λούβρου, του Βατικανού, της Ακρόπολης, της Φαιστού μέσα από τον υπολογιστή. Επίσης οφείλει να αναφερθεί ότι συμβάλει στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών καθώς παρουσιάζει διάφορες συνεντεύξεις, ημερίδες και σεμινάρια που έχουν πραγματοποιηθεί και αφορούν το Νέο Πρόγραμμα

Σπουδών των θρησκευτικών, την θρησκευτική εκπαίδευση, το ψηφιακό σχολείο και την διαπολιτισμική εκπαίδευση. Στην ενότητα «Τεχνικές Διδασκαλίας» παρουσιάζονται τεχνικές, όπως βιοματικές τεχνικές, διδασκαλία με νέες τεχνολογίες, artfulthinking, οι οποίες βοηθούν τους εκπαιδευτικούς στην προώθηση της διδασκαλίας και στην διερεύνηση νέων μεθόδων και τεχνικών, ώστε να κάνουν το μάθημα πιο ενδιαφέρον και κατανοητό στους μαθητές. Παρατηρούμε πως σχετίζεται άμεσα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, δημιουργώντας πλήρες βοήθημα για τις εξετάσεις, αλλά και για την προσωπική εκμάθηση και ανέλιξη των μαθητών καθώς παρέχει ένα διευρυμένο και υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικό υλικό, σχέδια μαθήματος, δραστηριότητες, κουίζ για όλες τις τάξεις του γυμνασίου και του λυκείου μέσα από βίντεο, παρουσιάσεις με την μορφή PowerPoint, λογισμικά όπως για παράδειγμα η εφαρμογή second life. Η σελίδα παρέχει μια άριστη και πολύ εύκολη πλοήγηση στο χρήστη, καθώς παρατηρείται μία πληθώρα οπτικοακουστικών μέσων.

Όσον αφορά τα δομικά στοιχεία, αποτελείται από μια κεντρική σελίδα με συνδέσμους για τις διάφορες θεματικές του ενότητες. Δεν περιέχει κάποια ενημερωτική σελίδα για τα θέματα της ημέρας, καθώς όλα τα θέματα παρατίθενται στην αρχική σελίδα. Επιπλέον, στην αρχική σελίδα εμφανίζονται τα πιο σημαντικά θέματα με τις αναλύσεις τους και υπάρχουν σύνδεσμοι που παραπέμπουν στα υπόλοιπα θέματα με ενδιαφέρον τρόπο και δίνει κίνητρο στους χρήστες για περισσότερες επισκέψεις. Τέλος, είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι δεν υπάρχει η δυνατότητα για επικοινωνία μεταξύ των χρηστών μέσω της ιστοσελίδας. Ωστόσο οι χρήστες μπορούν να επικοινωνούν με τον συγγραφέα, με την μορφή σχολίων κάτω από τις αναρτήσεις, όπως επίσης και να αντιδρούν άμεσα σε μία ανάρτηση αξιολογώντας αν αυτό που διάβασαν, παρακολούθησαν ή χρησιμοποίησαν ήταν «αστείο», «ενδιαφέρον», «συναρπαστικό».

5.1.5 Εικονική θεολογία (Ακανθοπούλου Ρόη)

Ιστολόγιο	Εικονική θεολογία
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Ακανθοπούλου Ρόη
Ομάδα στόχος	Μαθητές γυμνασίου/λυκείου
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Δευτεροβάθμια
Διαθεματικότητα	Δεν υπάρχει κάποια σύνδεση με άλλα μαθήματα.
Χαρακτηριστικά	Στην αρχική σελίδα εμφανίζονται φύλλα εργασιών και σύνδεσμοι.
Ευκολία στην πλοήγηση	Δύσκολη πλοήγηση λόγω του μεγάλου όγκου των πληροφοριών.
Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων	Ποίικλα οπτικοακουστικά μέσα.
Ύπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	Δεν υπάρχει συγκεκριμένη σελίδα για ανάδειξη θεμάτων ημέρας.

Αρχική σελίδα	Στην αρχική σελίδα υπάρχει μια μεγάλη σύγχυση πληροφοριών.
Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών.
Δυνατότητα επικοινωνίας χρηστών με τον συγγραφέα	Δεν υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ χρηστών και συγγραφέα.

[Πίνακας 5: Εικονική θεολογία]

Το ιστολόγιο «Εικονική θεολογία» της συγγραφέως Ακανθοπούλου Ρόης, η οποία είναι θεολόγος, απευθύνεται σε μαθητές, ενδιαφερόμενους πολίτες, αλλά και σε όσους σχετίζονται με την εκπαιδευτική διαδικασία. Τα θέματα που διαπραγματεύεται αφορούν την θρησκευτική διδασκαλία δεν παρατηρείται, λοιπόν, κάποια σύνδεση με άλλα μαθήματα. Αφορά κατά κύριο λόγο την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς παρέχει πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό για όλες τις τάξεις του Γυμνασίου και του Λυκείου σύμφωνα με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, φύλλα εργασίας, σταυρόλεξα, μετάφραση της Αγίας Γραφής. Αποτέλεσμα αυτού είναι, να προωθείται η μαθησιακή διαδικασία, να παρέχεται στους εκπαιδευτικούς πρόσθετο εκπαιδευτικό υλικό με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών και τη διαπολιτισμική εκπαίδευση, ώστε να γίνεται η διδασκαλία πιο ενδιαφέρουσα και αποτελεσματική για τους μαθητές. Το συγκεκριμένο ιστολόγιο παρουσιάζει μεγάλο όγκο οπτικοακουστικών μέσων, καθώς περιέχει πολλά βίντεο, παρουσιάσεις με την μορφή PowerPoint και έτοιμα word με τα πιο σημαντικά σημεία του μαθήματος.

Θα μπορούσε να παρατηρηθεί ωστόσο μία σύγχυση πληροφοριών, καθώς παρουσιάζονται πολλά θέματα ταυτόχρονα και δεν υπάρχει κάποια συνοχή. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να καθίσταται πολύ δύσκολη η πλοήγηση λόγω των πολυάριθμων πληροφοριών και των συνδέσμων παρόλο που υπάρχει μπάρα αναζήτησης. Επίσης, δεν υπάρχει συγκεκριμένη σελίδα για ανάδειξη των θεμάτων ημέρας. Ακόμα ένα σημείο που χρήζει την προσοχή των χρηστών είναι ότι δεν υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ χρηστών. Ωστόσο οι χρήστες

μπορούν να σχολιάζουν την ανάρτηση του συγγραφέα από κάτω παραθέτοντας την άποψή τους και τα προσωπικά τους στοιχεία, όπως όνομα και ηλεκτρονική διεύθυνση.

5.1.6 Σκέψη και Άποψη (Παπανικολάου Δημήτρης)

Ιστολόγιο	Σκέψη και Άποψη
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Παπανικολάου Δημήτρης
Ομάδα στόχος	Μαθητές δημοτικού/γυμνασίου/λυκείου
Βαθμίδα εκπαίδευσης (πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια)	Πρωτοβάθμια Δευτεροβάθμια
Διαθεματικότητα	Ιστορία της Β΄ - Γ΄ γυμνασίου Οικολογία Γενετική Τεχνολογία Επιστήμη
Χαρακτηριστικά	Το ιστολόγιο έχει μια αρχική σελίδα που παρατίθενται διάφορα θέματα και σύνδεσμοι.
Ευκολία στην πλοήγηση	Ευκολία στην πλοήγηση του χρήστη-επισκέπτη μέσω της αρχικής σελίδας.
Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών	Δεν υπάρχει μεγάλη ποικιλία

μέσων	οπτικοακουστικών μέσων.
Υπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	Τα θέματα ημέρας εμφανίζονται στην αρχική σελίδα.
Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ χρηστών.
Δυνατότητα επικοινωνίας χρηστών με τον συγγραφέα	Google+

[Πίνακας 6: Σκέψη και Άποψη]

Το ιστολόγιο «Σκέψη και Άποψη» του συγγραφέα Παπανικολάου Δημήτρη, ο οποίος είναι εκπαιδευτικός, απευθύνεται κυρίως σε μαθητές, εκπαιδευτικούς, αλλά και ενδιαφερόμενους πολίτες. Η θεματολογία του αφορά κυρίως την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς παρέχονται παρουσιάσεις των πιο σημαντικών σημείων του μαθήματος με την μορφή σχεδιαγράμματος, για όλες τις τάξεις του Γυμνασίου και του Λυκείου, όπως επίσης και για τα θρησκευτικά του ΕΠΑΛ της Β΄ τάξης. Επίσης, παρέχει τη δυνατότητα διασύνδεσης με άλλα μαθησιακά αντικείμενα. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχει ενότητα για την ιστορία της Β΄ και Γ΄ γυμνασίου, και για το μάθημα Αρχές Φιλοσοφίας της Β΄ Λυκείου. Επίσης παρατίθενται ιστορικά videos και εικονικές περιηγήσεις σε τζαμί, στην Αγία Σοφία και στο πανάγιο τάφο. Περιέχει, ενότητες που σχετίζονται με την οικολογία, την γενετική, την τεχνολογία, την επιστήμη. Παρουσιάζει, επιπλέον κινηματογραφικές ταινίες όπως επίσης και αποσπάσματα από εκπομπές και συνεντεύξεις. Αυτό έχει ως φυσικό επακόλουθο να συσχετίζεται άμεσα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, δημιουργώντας ένα πλήρες βοήθημα για τους μαθητές, όσον αφορά την μαθησιακή διαδικασία, αλλά και για την προσωπική τους εκμάθηση και εξέλιξη.

Το ιστολόγιο έχει μια αρχική σελίδα στην οποία παρατίθενται διάφορα θέματα, καθώς και σύνδεσμοι για διάφορες ενότητες. Στην αρχική σελίδα, επίσης εμφανίζονται τα θέματα ημέρας, όπως ακόμα και κάποια από τα κεντρικά θέματα. Υπάρχουν οπτικοακουστικά μέσα όπως για παράδειγμα βίντεο, εικόνες σε συγκεκριμένες ενότητες και όχι στα σχεδιαγράμματα

του μαθήματος. Αυτό αποτελεί ένα αρνητικό στοιχείο, καθώς δεν βοηθάει τους εκπαιδευτικούς να εμπλουτίσουν την διδασκαλία της κάθε ενότητας με πρόσθετο εκπαιδευτικό υλικό, ώστε να παρουσιαστεί το γνωστικό αντικείμενο πιο ζωντανά και να γίνει πιο κατανοητό στους μαθητές. Η πλοήγηση στο συγκεκριμένο ιστολόγιο δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως εύκολη, καθώς περιέχει μόνο μία αρχική σελίδα που οδηγεί τον χρήστη-επισκέπτη στις άλλες ενότητες μέσω αυτής. Τέλος οφείλει να αναφερθεί ότι δεν υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ χρηστών, ωστόσο οι χρήστες μπορούν να επικοινωνήσουν με τον συγγραφέα όχι παραθέτοντας τα σχόλιά τους κάτω από την ανάρτηση, αλλά μέσω του συνδέσμου google+.

5.1.7 ...για το μάθημα των θρησκευτικών (Καπετανάκης Γιώργος)

Ιστολόγιο	...για το μάθημα των θρησκευτικών
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Καπετανάκης Γιώργος
Ομάδα στόχος	Ευρύ κοινό
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Δεν αφορά κάποια βαθμίδα εκπαίδευσης, είναι γενικού ενδιαφέροντος.
Διαθεματικότητα	Δεν γίνεται κάποια σύνδεση με άλλα μαθήματα.
Χαρακτηριστικά	Υπάρχει μια κεντρική σελίδα με αναρτήσεις και συνδέσμους.
Ευκολία στην πλοήγηση	Δύσχρηστο
Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων	Εικόνες Βίντεο
Ύπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	Δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη σελίδα για την παρουσίαση καθημερινών

	θεμάτων.
Αρχική σελίδα	Στην κεντρική σελίδα υπάρχει μόνο ένα κείμενο που περιγράφει το σκοπό του ιστολογίου και διάφοροι σύνδεσμοι.
Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών.
Δυνατότητα επικοινωνίας χρηστών με τον συγγραφέα	Σχολιασμός επί των αναρτήσεων.

[Πίνακας 7: ...για το μάθημα των θρησκευτικών]

Το ιστολόγιο «...για το μάθημα των θρησκευτικών» του Καπετανάκη Γιώργου, διδάκτωρ Θεολογίας και εκπαιδευτικός, απευθύνεται σε όλους τους ενδιαφερόμενους πολίτες για την θεματολογία του. Δεν αφορά κάποια συγκεκριμένη βαθμίδα εκπαίδευσης και δεν παρουσιάζει κάποια σύνδεση με άλλα μαθήματα. Είναι γενικού ενδιαφέροντος με θέματα που αφορούν τη διδασκαλία των θρησκευτικών στα πλαίσια του σχολείου, το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών των Θρησκευτικών, αναλύσεις της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, διάφορα θρησκευτικά θέματα, άρθρα από περιοδικά θρησκευτικού περιεχομένου και συνεντεύξεις. Το συγκεκριμένο ιστολόγιο περιέχει επίσης εργασίες μαθητών, κυρίως των τάξεων του Γυμνασίου που σχετίζονται με το μάθημα των θρησκευτικών. Στην αρχική σελίδα παρουσιάζει το βιβλίο «Σύγχρονες Προσεγγίσεις στη Διδακτική των Θρησκευτικών», το οποίο παρουσιάζει τις αρχές των σύγχρονων τρόπων διδασκαλίας των Θρησκευτικών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ώστε να γίνει το μάθημα πιο ελκυστικό και ενδιαφέρον για τους μαθητές και διδακτικές προτάσεις. Δεν περιέχει σχέδια μαθήματος, ωστόσο παρέχει εκπαιδευτικό υλικό που μπορεί ο εκάστοτε εκπαιδευτικός να χρησιμοποιήσει στην μαθησιακή διαδικασία και να παρέχει ουσιαστική βοήθεια στους μαθητές και τους σπουδαστές για την καλύτερη εμπέδωση του γνωστικού αντικειμένου.

Όσον αφορά την δομή υπάρχει μια κεντρική σελίδα με κάποιες γενικές αναρτήσεις και συνδέσμους. Δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη σελίδα για την παρουσίαση καθημερινών θεμάτων. Επιπλέον, δεν παρέχει ποικιλία και πληθώρα οπτικοακουστικών μέσων, καθώς υπάρχουν λίγες εικόνες και ελάχιστα βίντεο. Το συγκεκριμένο ιστολόγιο είναι δύσκολο στην πλοήγηση, αυτό παρατηρείται γιατί τα θέματα παρουσιάζονται μπερδεμένα και δεν υπάρχει κάποια κατηγοριοποίηση. Τέλος, οφείλει να αναφερθεί ότι δεν υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών. Ωστόσο οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν με τον συγγραφέα παραθέτοντας τα σχόλια και τις απόψεις τους κάτω από τις αναρτήσεις του συγγραφέα.

5.1.8 Η τέχνη του θεολογείν (Τσιρέβελος Νίκος)

Ιστολόγιο	Η τέχνη του θεολογείν
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Τσιρέβελος Νίκος
Ομάδα στόχος	Μαθητές λυκείου
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση
Διαθεματικότητα	Μουσική
Χαρακτηριστικά	Στην αρχική σελίδα υπάρχουν σύνδεσμοι για διάφορες θεματικές ενότητες.
Ευκολία στην πλοήγηση	Άριστη πλοήγηση και μεγάλη ευκολία.
Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων	Υπάρχει πληθώρα οπτικοακουστικών μέσων.
Υπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	Υπάρχει σύνδεσμος που μας κατευθύνει στην σελίδα των θεμάτων της ημέρας.

Αρχική σελίδα	Στην αρχική σελίδα αναδεικνύονται διάφορα θέματα.
Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν παρέχεται δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών.
Δυνατότητα επικοινωνίας χρηστών με τον συγγραφέα	Σχολιασμός επί των αναρτήσεων.

[Πίνακας 8: Η τέχνη του θεολογείν]

Το ιστολόγιο «Η τέχνη του θεολογείν» του συγγραφέα Τσιρέβελου Νίκου απευθύνεται σε μαθητές λυκείου, αλλά και σε όλους τους ενδιαφερόμενους μελετητές και πολίτες, όπως και σε εκπαιδευτικούς. Σχετίζεται άμεσα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και παρέχει σύνδεση με άλλα μαθήματα, όπως για παράδειγμα με την μουσική, παρουσιάζει ποικιλία θεμάτων, αναλύσεις της Παλαιάς και της Καινής διαθήκης και συνεντεύξεις. Πιο συγκεκριμένα στην ενότητα «Μαθήματα Λυκείου-Νέα Προγράμματα Σπουδών» παρουσιάζονται σχέδια μαθήματος για τις τάξεις του Λυκείου σύμφωνα με τις αρχές και τις θεματικές ενότητες του Νέου Προγράμματος Σπουδών στο Μάθημα των Θρησκευτικών. Το συγκεκριμένο υλικό σχετίζεται με την πορεία μάθησης και ακολουθεί συγκεκριμένες επιλογές από το υλικό που υπάρχει στους Φακέλους Μαθήματος και τις προτάσεις στον Οδηγό Εκπαιδευτικού. Στην ενότητα «Εκπαιδευτικά εργαλεία» παρουσιάζονται ψηφιακά εργαλεία, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους εκπαιδευτικούς για την προώθηση της διδασκαλίας όπως για παράδειγμα το Pixton, το Pixlr, το Timetoast, το Gimp και το Google maps. Στην ενότητα «Εργασίες μαθητών/τριών» εμφανίζονται οι εργασίες των μαθητών/τριών με σκοπό να περιγράψουν το θρησκευτικό φαινόμενο στις ποικίλες εκφάνσεις του. Επίσης στην ενότητα «Θεολογικά μελετήματα» παρουσιάζονται οι δημοσιευμένες μελέτες και άρθρα του Νικολάου Γ. Τσιρέβελου που σχετίζονται με διάφορα θέματα θεολογικού περιεχομένου. Τέλος στην ενότητα «Μαθήματα Γυμνασίου - Λυκείου (2009-2015)» υπάρχουν παρουσιάσεις και ιδέες για το Μάθημα των Θρησκευτικών σύμφωνα με τα παλαιότερα Προγράμματα Σπουδών και την ύλη των σχολικών εγχειριδίων βασίζεται κυρίως στα βιβλία του Γυμνασίου και του Λυκείου. Μέσα από την ανάλυση των ενοτήτων του ιστολογίου παρατηρούμε πως προσφέρει στους

εκπαιδευτικούς και στους μαθητές ένα υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικό υλικό που συντελεί στην προώθηση της μαθησιακής διαδικασίας και στην καλύτερη εμπέδωση του γνωστικού αντικειμένου.

Στην αρχική σελίδα υπάρχει ένα κείμενο που εξηγεί τον σκοπό και τον τελικό στόχο δημιουργίας του ιστολόγου που συνδέεται άμεσα με τους μαθητές. Περιέχει συνδέσμους για διάφορες θεματικές ενότητες, όπου αναδεικνύεται μία μεγάλη ποικιλία θεμάτων με πληθώρα οπτικοακουστικών μέσων (βίντεο, εικόνες, παρουσιάσεις με μορφή PowerPoint). Επίσης, υπάρχει σύνδεσμος που κατευθύνει τους χρήστες στην σελίδα των θεμάτων της ημέρας. Αποτέλεσμα της σωστής οργάνωσης και μορφοποίησης του συγκεκριμένου ιστολογίου είναι η άριστη και εύκολη πλοήγηση που παρέχει στον χρήστη. Τέλος, σημειώνεται ότι δεν παρέχεται δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ χρηστών, ωστόσο παρέχει δυνατότητα σχολιασμού των αναρτήσεων του συγγραφέα από τους χρήστες και δυνατότητα για προσωπική επικοινωνία μεταξύ τους χρηστών και του συγγραφέα μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

5.1.9 Ιστολόγιο Θρησκευτικών δημοτικού σχολείου

Ιστολόγιο	Ιστολόγιο Θρησκευτικών δημοτικού σχολείου
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Δεν αναφέρεται κάποιος συγγραφέας.
Ομάδα στόχος	Εκπαιδευτικοί δημοτικού
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση
Διαθεματικότητα	Δεν υπάρχει σύνδεση με άλλα μαθήματα εκτός από τα θρησκευτικά.
Συσχέτιση με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών	Δεν παρέχει κάποια ουσιώδη βοήθεια στους μαθητές και τους σπουδαστές.
Χαρακτηριστικά	Υπάρχει μια αρχική σελίδα με πενιχρές πληροφορίες.
Ευκολία στην πλοήγηση	Παρέχει εύκολη πλοήγηση.
Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών	Δεν υπάρχουν οπτικοακουστικά μέσα.

μέσων	
Υπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	Δεν υπάρχει ενημερωτική σελίδα για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας.
Αρχική σελίδα	Δεν υπάρχει αρχική σελίδα, όπου συγκεντρώνονται και αναδεικνύονται τα κεντρικά θέματα.
Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν παρέχεται δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών.
Δυνατότητα επικοινωνίας χρηστών με τον συγγραφέα	Σχολιασμός επί των αναρτήσεων.

[Πίνακας 9: Ιστολόγιο Θρησκευτικών δημοτικού σχολείου]

Στο ιστολόγιο «Ιστολόγιο Θρησκευτικών δημοτικού σχολείου» δεν αναφέρεται κάποιος συγγραφέας μόνο το όνομα «e-nikos» κάτω από την κάθε ανάρτηση. Το κοινό είναι κυρίως εκπαιδευτικοί του δημοτικού, αλλά και ένα ευρύτερο κοινό που ενδιαφέρεται για την θεματολογία του. Αφορά κατά κύριο λόγο την εκπαίδευση στα δημοτικά σχολεία, ωστόσο δεν παρέχει κάποια ουσιαστική βοήθεια στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς, καθώς δεν αναφέρεται σε συγκεκριμένα κεφάλαια της ύλης και δεν παρέχει ένα επιπλέον εκπαιδευτικό υλικό για την διευκόλυνση της μαθησιακής διαδικασίας. Το συγκεκριμένο ιστολόγιο δεν παρέχει σύνδεση με άλλα μαθήματα εκτός από τα θρησκευτικά. Επικεντρώνεται σε γενικά θέματα που αφορούν το μάθημα των θρησκευτικών στο δημοτικό σχολείο, διάφορα λογισμικά και τα πλεονεκτήματα της χρήσης των ΤΠΕ σε σχέση με τη παραδοσιακή μάθηση.

Σχετικά με την μορφολογία και την δομή παρατηρείται μια αρχική σελίδα με πενιχρές πληροφορίες και ανύπαρχτα οπτικοακουστικά μέσα. Δεν υπάρχει ενημερωτική σελίδα για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας. Στην αρχική σελίδα του ιστολογίου συγκεντρώνονται και

αναδεικνύονται τα κεντρικά θέματα. Αποτέλεσμα αυτού είναι, να είναι εύκολο στην πλοήγηση, λόγω των λιγοστών πληροφοριών που παρέχονται. Τέλος, οφείλει να σημειωθεί ότι δεν δίνει δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών, ωστόσο οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να σκεφτούν επικοινωνιακά και να σχολιάσουν την ανάρτηση του συγγραφέα και να εκφράσουν την άποψή τους.

5.1.10 Θρησκευτικά με ... τά(ξι)

Ιστολόγιο	Θρησκευτικά με ... τά(ξι)
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Δεν εμφανίζεται το όνομα του συγγραφέα
Ομάδα στόχος	Μαθητές Γυμνασίου/Λυκείου
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Δευτεροβάθμια
Διαθεματικότητα	Τέχνη Ποίηση Ιστορία
Χαρακτηριστικά	Περιέχει μία αρχική σελίδα με διάφορους συνδέσμους.
Ευκολία στην πλοήγηση	Είναι εύκολο στην χρήση.
Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων	Ποίικλα οπτικοακουστικά μέσα.
Ύπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	Η ανάδειξη των θεμάτων ημέρας γίνεται στην αρχική σελίδα.

Αρχική σελίδα	Υπάρχουν σύνδεσμοι για διάφορα θέματα.
Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν παρέχεται δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών.
Δυνατότητα επικοινωνίας χρηστών με τον συγγραφέα	Σχολιασμός επί των αναρτήσεων.

[Πίνακας 10: Θρησκευτικά με ... τά(ξι)]

Στο ιστολόγιο «Θρησκευτικά με ... τά(ξι)» δεν εμφανίζεται το όνομα του συγγραφέα. Το ενδιαφερόμενο κοινό είναι κυρίως εκπαιδευτικοί και μαθητές αλλά και ένα ευρύτερο κοινό που ενδιαφέρεται για τα θέματα που διαπραγματεύεται το ιστολόγιο. Σχετίζεται άμεσα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών των τάξεων του Γυμνασίου και του Λυκείου. Παρέχει διαθεματικότητα, καθώς υπάρχουν πολλές διασυνδέσεις με την μουσική, την ποίηση, την λογοτεχνία. Παιριτεείται ότι περιορίζεται μόνο στην ανάλυση της ορθόδοξης χριστιανικής πίστης, και δεν περιέχει ενότητες που αφορούν άλλες θρησκείες ανά τον κόσμο. Συνδέεται άμεσα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών και βοηθάει τους εκπαιδευτικούς στη μαθησιακή διαδικασία, καθώς παρέχει πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό για την μελέτη της Αγίας Γραφής, τους βίους των Αγίων, την Αγία Τριάδα, το Άγιο Πνεύμα. Μέσα από την μελέτη του ιστολογίου παρατηρούμε ότι παρέχει ένα πλήρες βοήθημα για τις εξετάσεις, αλλά και για την προσωπική εκμάθηση και ανέλιξη των μαθητών, καθώς περιέχει ένα διευρυμένο και υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικό υλικό, σχέδια μαθήματος, δραστηριότητες, περιηγήσεις σε μουσεία και θρησκευτικούς τόπους για όλες τις τάξεις του γυμνασίου και του λυκείου. Επιπλέον, υπάρχει πληθώρα οπτικοακουστικών μέσων με μορφή αναρτήσεων βίντεο, εικόνες, λογισμικά παρουσιάσεις με μορφή PowerPoint ή word. Αποτέλεσμα αυτού είναι να βοηθά τους εκπαιδευτικούς στην διερεύνηση νέων μεθόδων και τεχνικών, ώστε να κάνουν το μάθημα πιο ενδιαφέρον και κατανοητό στους μαθητές

Όσον αφορά την μορφολογία απαρτίζεται από μία αρχική σελίδα με διάφορους συνδέσμους για διάφορα θέματα, στην οποία παρουσιάζονται και τα θέματα της ημέρας. Είναι δύσκολο στην χρήση του, καθώς δεν υπάρχει κατηγοριοποίηση και σωστή οργάνωση

του περιεχομένου και των θεμάτων που διαπραγματεύεται, ωστόσο οφείλει να σημειωθεί ότι οι σύνδεσμοι που παρατίθενται είναι με αλφαβητική σειρά. Τέλος, στο συγκεκριμένο ιστολόγιο δεν παρέχεται η δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών. Όμως οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να σχολιάζουν τις αναρτήσεις του συγγραφέα και να παραθέτουν την προσωπική τους άποψη.

5.1.11 Το ιστολόγιο της Ελένης Ζάχου

Ιστολόγιο	Το ιστολόγιο της Ελένης Ζάχου
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Ελένη Ζάχου
Ομάδα στόχος	Μαθητές γυμνασίου
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Δευτεροβάθμια
Διαθεματικότητα	Ιστορία Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή
Χαρακτηριστικά	Υπάρχει μια αρχική σελίδα με τις τελευταίες αναρτήσεις και σύνδεσμοι για διάφορα άλλα θέματα.
Ευκολία στην πλοήγηση	Δεν είναι εύχρηστο.
Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων	Υπάρχει ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων.
Υπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	Η ανάδειξη των θεμάτων ημέρας γίνεται στην αρχική σελίδα.

Αρχική σελίδα	Υπάρχουν σύνδεσμοι για διάφορα θέματα.
Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν παρέχεται δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών.
Δυνατότητα επικοινωνίας χρηστών με τον συγγραφέα	Σχολιασμός επί των αναρτήσεων.

[Πίνακας 11: Το ιστολόγιο της Ελένης Ζάχου]

Το «ιστολόγιο της Ελένης Ζάχου» αφορά κυρίως μαθητές, εκπαιδευτικούς, αλλά και ένα ευρύ κοινό που ενδιαφέρεται για τα θέματα που πραγματεύεται. Το περιεχόμενο του καλύπτει όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης του Γυμνασίου. Επίσης παρουσιάζει κάποια προγράμματα πολιτιστικά-περιβαλλοντικά-αγωγής υγείας που έχουν πραγματοποιηθεί και συμμετείχε η συγγραφέας, όπως για παράδειγμα: Τα Αγιορείτικα μετόχια του τόπου μου, Τα προσφυγόσπιτα, Ανηφορίζοντας τα Τζουμέρκα, Φυσικά διατηρητέα μνημεία, Λέσχη φωτογραφίας-τα μνημεία του τόπου μου μέσα απ'το φακό, Εκεί που αντάμωσαν οι αετοί. Σχετίζεται άμεσα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών των θρησκευτικών για τον λόγο ότι αποτελεί ένα πλήρες βοήθημα για εξετάσεις και την μελέτη του μαθήματος των θρησκευτικών, αλλά και για προσωπική εκμάθηση και εξέλιξη των μαθητών. Ωστόσο, παρέχεται σύνδεση με το μάθημα της ιστορίας των τριών τάξεων του Γυμνασίου, άλλα και με μάθημα Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή. Παρέχει στους εκπαιδευτικούς και στους μαθητές ένα πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό για όλες τις τάξεις του Γυμνασίου και του Λυκείου σύμφωνα με τα Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, περιέχει φύλλα εργασίας, σταυρόλεξα, μετάφραση της Αγίας Γραφής. Αποτέλεσμα αυτού είναι, να προωθείται η μαθησιακή διαδικασία, να παρέχεται στους εκπαιδευτικούς πρόσθετο εκπαιδευτικό υλικό με βάση το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, ώστε να γίνεται η διδασκαλία πιο ενδιαφέρουσα και αποτελεσματική για τους μαθητές. Το συγκεκριμένο ιστολόγιο παρουσιάζει ποικιλία οπτικοακουστικών μέσων, καθώς περιέχει πολλά βίντεο, παρουσιάσεις με την μορφή PowerPoint και έτοιμο word με τα πιο σημαντικά σημεία του μαθήματος. Στη δεξιά μπάρα παρουσιάζεται έτοιμο υλικό για μαθήματα και ιστολόγια που σχετίζονται με τα θρησκευτικά, στο κέντρο εμφανίζεται η καθημερινή ροή των αναρτήσεων (με διάφορα θέματα) και στην αριστερή

μπάρα εμφανίζονται εργασίες και η συμμετοχή της συγγραφέως σε εκδηλώσεις και προγράμματα. Οφείλεται να σημειωθεί ότι δεν δίνει τη δυνατότητα να επικοινωνούν οι χρήστες μεταξύ. Ωστόσο, παρέχει στους χρήστες τη δυνατότητα να επικοινωνούν με τον συγγραφέα με την μορφή σχολιασμού κάτω από τις αναρτήσεις, παραθέτοντας την άποψή τους για το περιεχόμενο της ανάρτησης.

5.1.12 Web-theologos

Ιστολόγιο	Web - theologos
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Νίκος Ζαλακώστας
Ομάδα στόχος	Μαθητές γυμνασίου/λυκείου
Διαθεματικότητα	Ιστορία Τέχνη
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Δευτεροβάθμια
Χαρακτηριστικά	Στην αρχική σελίδα εμφανίζονται οι κύριες αναρτήσεις με συνδέσμους.
Ευκολία στην πλοήγηση	Η πλοήγηση γίνεται εύκολα.
Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων	Υπάρχει πλήρη ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων.
Ύπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	Η ανάδειξη των θεμάτων ημέρας γίνεται στην αρχική σελίδα.
Αρχική σελίδα	Υπάρχουν σύνδεσμοι για διάφορα θέματα.

Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν δίνεται η δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών.
Δυνατότητα επικοινωνίας χρηστών με τον συγγραφέα	Μέσω συνδέσμου του google+.

[Πίνακας 12: Web-theologos]

Το ιστολόγιο «Web-theologos» του Νίκου Ζαλακώστα το κοινό είναι όλοι όσοι ενδιαφέρονται για την θεματολογία του, εκπαιδευτικοί, μαθητές και απλοί πολίτες. Όσον αφορά την εκπαιδευτική διαδικασία σχετίζεται με την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς παρατηρείται άμεση σχέση με τις τάξεις του Γυμνασίου και του Λυκείου. Σχετίζεται άμεσα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών των τάξεων του Γυμνασίου και του Λυκείου, και βοηθάει τους εκπαιδευτικούς στη μαθησιακή διαδικασία καθώς παρέχει πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό. Διαθέτει επίσης πλούσια διαθεματικότητα, καθώς υπάρχουν πολλές διασυνδέσεις με την ιστορία, την μουσική και την τέχνη. Παρατίθενται ιστορικά videos, συνεντεύξεις και εικονικές περιηγήσεις όπως για παράδειγμα στο «Βατικανό - Βασιλική του Αγίου Πέτρου», σε τζαμί, στην Αγία Σοφία και στο πανάγιο τάφο. Παιριτεείται ότι δεν περιορίζεται μόνο στην ανάλυση της ορθόδοξης χριστιανικής πίστης, αλλά περιέχει μία ενότητα με τον τίτλο «Θρησκευματα» που αφορά άλλες θρησκείες ανά τον κόσμο, τον Βουδισμό, τον Ινδουισμό, τον Ιουδαϊσμό, το Ισλάμ. Μέσα από την μελέτη του ιστολογίου παρατηρούμε ότι παρέχει ένα πλήρες βοήθημα για τις εξετάσεις, αλλά και για την προσωπική εκμάθηση και ανάλυση των μαθητών, καθώς περιέχει ένα διευρυμένο και υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικό υλικό, σχέδια μαθήματος, δραστηριότητες, περιηγήσεις σε μουσεία και θρησκευτικούς τόπους, για όλες τις τάξεις του γυμνασίου και του λυκείου. Επιπλέον, υπάρχει η ενότητα «Θεολογικές Σελίδες» παρουσιάζονται εικόνες, βίντεο, συνεντεύξεις που σχετίζονται με θέματα ηθικής, λατρείας και κοινωνικά θέματα. Υπάρχει πληθώρα οπτικοακουστικών μέσων με τη μορφή αναρτήσεων βίντεο, εικόνες, λογισμικά παρουσιάσεις με μορφή PowerPoint ή word. Αποτέλεσμα αυτού είναι, να βοηθά τους εκπαιδευτικούς στην διερεύνηση νέων μεθόδων και τεχνικών, ώστε να κάνουν το μάθημα πιο ενδιαφέρον και κατανοητό στους μαθητές

Όσον αφορά την δομή, στην αρχική σελίδα του ιστολογίου εμφανίζονται οι κύριες αναρτήσεις με συνδέσμους για τις διάφορες θεματικές ενότητες του ιστολογίου και αναδεικνύονται τα θέματα της ημέρας. Αυτό έχει ως απότοκο η πλοήγηση να καθίσταται εύκολη μέσω των συνδέσμων και των θεματικών ενότητων που περιέχει. Ένα σημαντικό μειονέκτημα είναι ότι δεν παρέχει τη δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών, παρόλο που δίνει την δυνατότητα επικοινωνίας των χρηστών με τον συγγραφέα μέσω συνδέσμου του google+.

5.1.13 Θεολογικές καταθέσεις...

Ιστολόγιο	Θεολογικές καταθέσεις...
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Μαρία
Ομάδα στόχος	Μαθητές γυμνασίου
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση
Διαθεματικότητα	Ιστορία
Χαρακτηριστικά	Στην αρχική σελίδα εμφανίζονται οι κύριες αναρτήσεις με συνδέσμους.
Ευκολία στην πλοήγηση	Η πλοήγηση χαρακτηρίζεται ως μετρίου δυσκολίας.
Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων	Φωτογραφίες Βίντεο
Ύπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	Η ανάδειξη των θεμάτων ημέρας γίνεται στην αρχική σελίδα.
Αρχική σελίδα	Υπάρχουν σύνδεσμοι για διάφορα

	θέματα.
Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν παρέχεται δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών.
Δυνατότητα επικοινωνίας χρηστών με τον συγγραφέα	Σχολιασμός επί των αναρτήσεων.

[Πίνακας 13: Θεολογικές καταθέσεις...]

Το ιστολόγιο «Θεολογικές καταθέσεις...» της συγγραφέως Μαρίας (δεν αναφέρεται κάποιο επίθετο) απευθύνεται κυρίως μαθητές, εκπαιδευτικούς αλλά και σε λοιπούς ενδιαφερόμενους. Αφορά την δευτεροβάθμια εκπαίδευση και πιο συγκεκριμένα τις τάξεις του Γυμνασίου, δεν παρέχεται σύνδεση με άλλα μαθήματα παρά μόνο με την ιστορία. Πιο συγκεκριμένα υπάρχει ξεχωριστή ενότητα για την Ιστορία της Α΄ Γυμνασίου, παρέχονται εικονικές περιηγήσεις σε διάφορα μέρη του κόσμου, όπως για παράδειγμα η Αγία Σοφία, το Βατικανό, το Βρετανικό μουσείο. Επίσης, στην ενότητα «Για τους μικρούς μου ιστορικούς!» παρέχονται βίντεο σχετικά με το μάθημα της ιστορίας και στην ενότητα «Εργασίες Ιστορίας Α΄ Γυμνασίου» περιέχονται οι εργασίες των μαθητών με στόχο να συμβάλουν στην καλύτερη εμπέδωση του γνωστικού αντικειμένου. Παρατηρείται πλήρη συσχέτιση με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, αλλά και με το Νέο Πρόγραμμα Σπουδών Θρησκευτικών, καθώς παρέχει σχέδια μαθήματος και πρόσθετο υλικό για τις ενότητες του σχολικού εγχειριδίου που σχετίζονται με το μάθημα των θρησκευτικών του Γυμνασίου, τις εργασίες των μαθητών, αλλά και Διαδραστικές εφαρμογές-Παιχνίδια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το γνωστικό αντικείμενο να παρουσιάζεται με ευχάριστο τρόπο στους μαθητές και να δίνεται κίνητρο για ενεργό συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία και αποτελεσματικότερη μάθηση. Επίσης παρέχεται στους εκπαιδευτικούς ένα πλήρης εκπαιδευτικό υλικό που συμβάλει στην προώθηση της μάθησης μέσα από τις πολλές πληροφορίες που προφέρονται, από τα εκπαιδευτικά βίντεο και τις ταινίες. Με αυτόν τον τρόπο διευκολύνει τους μαθητές στην γνωστική και πνευματική τους εξέλιξη, καθώς θίγονται διάφορα θέματα της καθημερινότητας τα οποία δεν σχετίζονται μόνο με θρησκευτικά ζητήματα.

Στην αρχική σελίδα εμφανίζονται οι κύριες αναρτήσεις με συνδέσμους για τις διάφορες θεματικές ενότητες του ιστολογίου, καθώς και τα θέματα της ημέρας. Παρατηρείται, λοιπόν, μία σωστή κατηγοριοποίηση περιεχομένου και οργάνωση, η οποία παρέχει στον χρήστη τη δυνατότητα για εύκολη πλοήγηση. Παρέχει οπτικοακουστικά μέσα, όπως βίντεο, εικόνες, αποσπάσματα από ταινίες και λογισμικά. Τέλος, οφείλει να σημειωθεί πως στο συγκεκριμένο ιστολόγιο οι χρήστες δεν μπορούν να επικοινωνήσουν μεταξύ. Ωστόσο δίνεται η δυνατότητα επικοινωνίας με τον συγγραφέα, σχολιάζοντας κάτω από τις αναρτήσεις.

5.1.14 Θρησκευτικά μαθητο(λόγια)

Ιστολόγιο	Θρησκευτικά μαθητο(λόγια)
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Μαρία Κατσαβέλη
Ομάδα στόχος	Μαθητές γυμνασίου/λυκείου/επαλ
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση
Διαθεματικότητα	Ιστορία Τέχνη Κινηματογράφος
Χαρακτηριστικά	Στην αρχική σελίδα εμφανίζονται οι κύριες αναρτήσεις με συνδέσμους.
Ευκολία στην πλοήγηση	Η πλοήγηση γίνεται με ευκολία.
Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων	Παρέχει ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων.
Ύπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	Η ανάδειξη των θεμάτων ημέρας γίνεται στην αρχική σελίδα.

Αρχική σελίδα	Υπάρχουν σύνδεσμοι για διάφορα θέματα.
Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν παρέχει τη δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών.
Δυνατότητα επικοινωνίας χρηστών με τον συγγραφέα	Σχολιασμός επί των αναρτήσεων.

[Πίνακας 14: Θρησκευτικά μαθητο(λόγια)]

Στο ιστολόγιο «Θρησκευτικά μαθητο(λόγια)» της συγγραφέως Μαρίας Κατσαβέλη το κοινό είναι κυρίως μαθητές, εκπαιδευτικοί, αλλά και λοιποί ενδιαφερόμενοι για τα θέματα που παρουσιάζει. Η θεματολογία του ιστολογίου αφορά κυρίως την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθώς τα θέματα που παρουσιάζει σχετίζονται τις τάξεις του γυμνασίου και του λυκείου. Τα θέματα που περιέχονται στο ιστολόγιο αφορούν κατά κύριο λόγο θρησκευτικά ζητήματα, καθώς υπάρχει ενότητα για τα θρησκευόμενα που υπάρχουν στον κόσμο (Ινδουισμός, Βουδισμός, Ιουδαϊσμός, Ισλάμ), παρέχονται αναλύσεις της Παλαιάς Διαθήκης, παρατίθενται βίντεο, αποσπάσματα από βιβλία και ταινίες, δράσεις και εργασίες μαθητών. Το παραπάνω ιστολόγιο παρουσιάζει μεγάλη διαθεματικότητα, κυρίως με το μάθημα της ιστορίας των τριών τάξεων του Γυμνασίου. Παρουσιάζονται σε χρονογραμμή σημαντικές ημερομηνίες και περιηγήσεις σε θρησκευτικούς και ιστορικούς τόπους, όπως η Ιερουσαλήμ, η σπηλιά του Αγίου Ιωάννη. Παρατηρούμε πως σχετίζεται άμεσα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών και τα Νέα Προγράμματα Σπουδών για την Θρησκευτική εκπαίδευση, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο ένα πλήρες βοήθημα για τις εξετάσεις, αλλά και για την προσωπική εκμάθηση και ανέλιξη των μαθητών. Είναι πολύ σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι παρέχει ένα διευρυμένο και υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικό υλικό, σχέδια μαθήματος, δραστηριότητες, κουίζ για όλες τις τάξεις του γυμνασίου και του λυκείου που συμβάλουν στην προώθηση της διδασκαλίας και της μαθησιακής εξέλιξης και κατανόησης των μαθητών.

Στην αρχική σελίδα εμφανίζονται οι κύριες αναρτήσεις με συνδέσμους για τις διάφορες θεματικές ενότητες του ιστολογίου με την ενσωμάτωση ποικίλων και πολυάριθμων οπτικοακουστικών μέσων, όπως για παράδειγμα βίντεο, εικόνες, ταινίες, παρουσιάσεις με

μορφή PowerPoint και σχέδια μαθήματος με την μορφή word. Οφείλει να σημειωθεί ότι, δεν παρέχεται δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών. Ωστόσο, οι χρήστες μπορούν να επικοινωνήσουν με τον συγγραφέα μέσω του συνδέσμου Google+ ή ακόμα και να σχολιάσουν κάτω από τις αναρτήσεις παραθέτοντας την προσωπική τους άποψη.

5.1.15 Θεολογικό Βήμα

Ιστολόγιο	Θεολογικό Βήμα
Στοιχεία συντάκτη ή συγγραφέα	Ουρανία Κουτρούλη
Ομάδα στόχος	Μαθητές γυμνασίου
Βαθμίδα εκπαίδευσης	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση
Διαθεματικότητα	Δεν παρέχεται σύνδεση με άλλα μαθήματα.
Χαρακτηριστικά	Στην αρχική σελίδα εμφανίζονται οι κύριες αναρτήσεις με συνδέσμους.
Ευκολία στην πλοήγηση	Εύκολη πλοήγηση
Ενσωμάτωση οπτικοακουστικών μέσων	Ποικιλία οπτικοακουστικών μέσων.
Ύπαρξη ενημερωτικής σελίδας για την ανάδειξη των θεμάτων της ημέρας	Η ανάδειξη των θεμάτων ημέρας γίνεται στην αρχική σελίδα.

Αρχική σελίδα	Υπάρχουν σύνδεσμοι για διάφορα θέματα.
Δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών	Δεν παρέχεται δυνατότητα επικοινωνία μεταξύ των χρηστών
Δυνατότητα επικοινωνίας χρηστών με τον συγγραφέα	Επικοινωνία των χρηστών με τον συγγραφέα μέσω του Google+.

[Πίνακας 15: Θεολογικό Βήμα]

Το ιστολόγιο «Θεολογικό Βήμα» της συγγραφέως Ουρανίας Κουτρούλη, αφορά κυρίως μαθητές και εκπαιδευτικούς και ένα ευρύτερο κοινό που ενδιαφέρεται για τα θέματα που διαπραγματεύεται. Παρατηρούμε ότι, παρέχει πληροφορίες γενικών γνώσεων περί των θρησκευτικών και δεν υπάρχει κάποια σύνδεση με άλλα μαθήματα. Σχετίζεται άμεσα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών των τάξεων του Γυμνασίου και παρέχει χρήσιμες πληροφορίες στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς για την προώθηση της διδασκαλίας. Περιέχει βίντεο και παρουσιάσεις με την μορφή PowerPoint, τα οποία σχετίζονται με την ύλη του σχολικού εγχειριδίου. Αποτέλεσμα αυτού είναι να παρέχεται στους εκπαιδευτικούς ένα χρήσιμο και πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό που συμβάλει στην αποτελεσματικότητα της μάθησης, στην προσωπική εξέλιξη των μαθητών και στην ευκολότερη κατανόηση του γνωστικού αντικειμένου.

Στην αρχική σελίδα εμφανίζονται οι κύριες αναρτήσεις με συνδέσμους για τις διάφορες θεματικές ενότητες του ιστολογίου, η σελίδα διευκολύνει τον χρήστη στην πλοήγηση, καθώς ενσωματώνονται πλούσια οπτικοακουστικά μέσα. Όσον αφορά την επικοινωνία ενώ οι χρήστες έχουν την δυνατότητα να επικοινωνήσουν με τον συγγραφέα μέσω του συνδέσμου Google+ και να σχολιάσουν της αναρτήσεις. Ωστόσο οφείλει να σημειωθεί ότι δεν είναι εφικτή η επικοινωνία μεταξύ τους.

Κεφάλαιο 6^ο: Συμπεράσματα

Το διαδίκτυο έχει εισχωρήσει στην καθημερινή μας ζωή μας και το μάθημα των θρησκευτικών δεν αποτελεί εξαίρεση. Είναι κοινώς αποδεκτό ότι αποτελεί μία αστείρευτη πηγή πληροφοριών, όπου ο καθένας με βασικές γνώσεις πλοήγησης μπορεί να αποκομίσει πολλά οφέλη. Οι πλειοψηφία των ανθρώπων μπορούν να βρουν στο διαδίκτυο ένα πολυάριθμο και διευρυμένο υλικό για διάφορα θέματα.

Έπειτα από μακρά και εις βάθος ανάλυση των ιστολογίων που αφορούν την θρησκευτική αγωγή τα συμπεράσματά μας είναι σαφή. Μπορεί να αναφερθεί με ασφάλεια ότι τα ιστολόγια που μελετήθηκαν, αλλά και το σύνολο των ιστολογίων που παρέχεται στο διαδίκτυο μπορούν να συμβάλουν στην ουσιαστική διάδοση του μαθήματος των θρησκευτικών. Η πλειονότητα των ιστολογίων που μελετήθηκε σε αυτή την ερευνητική εργασία παρέχει υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικό υλικό για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης τόσο για τους μαθητές, όσο και για τους εκπαιδευτικούς. Τα περισσότερα από τα ιστολόγια όπως παραδείγματος χάρη, το ιστολόγιο «Θρησκευτικά με...τά(ξι)» και το ιστολόγιο «Ιστολόγιο Θρησκευτικών δημοτικού σχολείου», παρέχουν ένα πλήρες οπτικοακουστικό υλικό που δύναται να χρησιμοποιηθεί εντός της τάξης από τους εκπαιδευτικούς για την καλύτερη εμπέδωση του γνωστικού αντικείμενου. Έτσι, οι γνώσεις που παρέχουν γίνονται πιο εύπεπτες και πιο κατανοητές μέσω της διαδραστικότητας που παρέχουν και είναι ιδιαίτερα εύκολο να τις αντιληφθούν ακόμα και οι μαθητές του Δημοτικού.

Επιπλέον οφείλει να σημειωθεί ότι παρέχουν στους εκπαιδευτικούς ένα βοηθητικό μέσο για την προώθηση της μαθησιακής διαδικασίας. Πιο συγκεκριμένα, παρέχεται πλήρης ανάλυση σε κείμενα της Αγίας Γραφής και σε κείμενα του βιβλίου των θρησκευτικών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (δημοτικού-γυμνασίου-λυκείου). Ωστόσο υπάρχουν ιστολόγια που διατηρούν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί, ώστε να μπορούν να έρχονται σε επαφή με τους μαθητές τους και εκτός σχολείου, να τους δίνουν οποιαδήποτε πληροφορία και να τους παρέχουν βοήθεια, με σκοπό να κατανοήσουν καλύτερα το μάθημα των θρησκευτικών. Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο των ιστολογίων που μελετήθηκαν, παρέχεται ακόμα και δυνατότητα εκτύπωσης των εργασιών που περιέχουν. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να παρακινούνται οι μαθητές και να τους δίνεται κίνητρο να ενδιαφερθούν για την διδασκαλία του μαθήματος των θρησκευτικών με ένα ευχάριστο και εποικοδομητικό τρόπο, αναλαμβάνοντας ενεργό ρόλο στην μαθησιακή διαδικασία.

Συμπεραίνουμε ακόμα, πως το σύνολο των ιστολογίων διαθέτει μία διευρυμένη βάση θεμάτων που σχετίζονται με θέματα που αφορούν όχι μόνο μαθητές δημοτικού, αλλά και

πανεπιστημιακούς φοιτητές. Στις αρχικές σελίδες των ιστολογίων αναδεικνύονται ενδιαφέροντα θέματα θρησκευτικού περιεχομένου, αλλά και θέματα από την καθημερινότητα. Τα περισσότερα από τα ιστολόγια που ερευνήθηκαν διαθέτουν πλούσιο οπτικοακουστικό υλικό, όπως για παράδειγμα μουσική, βίντεο και εικόνες. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται ευκολότερη η διδασχή και η εμπέδωση όχι μόνο του ίδιου του μαθήματος των θρησκευτικών, αλλά και διαφόρων θεολογικών θεμάτων εκτός σχολείου.

Η πλειοψηφία των ιστολογίων παρέχουν πλούσια διαθεματικότητα, δηλαδή σύνδεση με άλλα μαθήματα όπως παραδείγματος χάρη με την μουσική, καθώς παρέχονται μουσικά βίντεο που προτρέπουν τους μαθητές να εντυπώσουν περισσότερο στο γνωστικό αντικείμενο της θρησκευτικής αγωγής. Ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία που παρατηρήθηκαν μέσω της έρευνας είναι η ποικιλία των θεμάτων, τα οποία δεν σχετίζονται μόνο με τα βιβλία των θρησκευτικών στο πλαίσιο των σχολικών αιθουσών, αλλά και με την παράθεση αναλύσεων σε κείμενα της Αγίας Γραφής από προπατορικούς συλλόγους, αλλά λόγους μεγάλων Πατέρων της εκκλησίας. Αυτές οι αναλύσεις βοηθούν τους μαθητές να κατανοήσουν καλύτερα τα κεφάλαια της Καινής και της Παλαιάς Διαθήκης, αλλά και τα κεφάλαια που παρατίθενται στο βιβλίο των θρησκευτικών. Ταυτόχρονα, βοηθούν τους εκπαιδευτικούς στην προώθηση της διδασκαλίας, καθώς δίνεται η δυνατότητα για εύκολη πρόσβαση σε ένα πλούσιο υλικό που μπορεί να εκτυπωθεί και να διαμοιραστεί στους μαθητές είτε στα πλαίσια μιας εργασίας σχετικής με το μάθημα των θρησκευτικών, είτε με τη μορφή προτροπής και παρακίνησης των μαθητών να επισκεφτούν τα ιστολόγια. Ένα αρνητικό στοιχείο που προκύπτει ύστερα από τη μελέτη των ιστολογίων και οφείλει να σημειωθεί, είναι η παντελής έλλειψη διαδραστικής επικοινωνίας μεταξύ των επισκεπτών, αλλά και μεταξύ των επισκεπτών και του συγγραφέα.

Εν κατακλείδι, η έρευνά αποδεικνύει ότι τα ιστολόγια στη σημερινή εποχή μπορούν να βοηθήσουν στη διάδοση του μαθήματος των θρησκευτικών έχοντας μία μεγάλη δυναμική, καθώς μπορούν να βοηθήσουν τους επισκέπτες στην καλύτερη κατανόηση των θεμάτων της εκκλησίας και ακόμα να βοηθήσουν τους μαθητές, ώστε να ανταπεξέλθουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στη μαθησιακή διαδικασία, μέσα από έναν κόσμο πλούσιο σε εικόνες, βίντεο αλλά και διδασχών που μπορούν να βοηθήσουν στην κατανόηση του γνωστικού αντικείμενου των θρησκευτικών.

Από τα συμπεράσματα που έχουν διεξαχθεί από την έρευνα καθίσταται σαφές και δεδομένο για τη σημερινή εποχή πως το διαδίκτυο έχει γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής μας. Τα ιστολόγια, λοιπόν, είναι ένα απαραίτητο βοηθητικό συμπλήρωμα για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης με πληθώρα οπτικοακουστικών μέσων και θεμάτων που αφορούν το

μάθημα των θρησκευτικών, αλλά και θέματα παντός επιστητού, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην προώθηση της γνώσης και στην πνευματική εξέλιξη των μαθητών.

Κεφάλαιο 7^ο: Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αγγέλαινα, Σ. & Τζιμογιάννης, Α. (2010). Δημιουργία και μελέτη μιας μαθητικής Κοινότητας Διερεύνησης μέσω ενός ιστολογίου. Πρακτικά Εργασιών 7ου Πανελληνίου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση», τόμος ΙΙ, σ. 337-344 Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κόρινθος, 23-26 Σεπτεμβρίου 2010

Ανδριωτάκης Μ., 2007, BLOG, Αθήνα, Νεφέλη.

Βιβίτσου, Μ., Γκίκας, Α., Μηνάογλου, Ν., Κονετάς, Δ., Οικονομάκος, Η., Λαμπροπούλου, Ν. & Παρασκευάς, Μ. (2007) . Τα ιστολόγια ως εργαλεία συνεργασίας και μάθησης στο πλαίσιο της διαδικτυακής κοινότητας Ελλήνων εκπαιδευτικών του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου.

Γραμματικόπουλος, Β. (2010). Ο "τρίτος δρόμος" στην Έρευνα: η Μεικτή μεθοδολογία. Στο Μ. Πουρκός & Μ. Δαφέρμος (Επιμ.), Ποιοτική Έρευνα στις Κοινωνικές Επιστήμες. Επιστημολογικά, Μεθοδολογικά και Ηθικά Ζητήματα, 513-523. Αθήνα: Τόπος

Καλλαρά Α. (2014) *Ανάδειξη χαρακτηριστικών του βιώσιμου σχολείου με την αξιοποίηση ιστολογίου*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Σχολή Παιδαγωγική. Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Καρακίτσιος, Γεώργιος-Ελευθέριος (2010). Το ψυχολογικό κλίμα της τάξης σε Δημοτικά σχολεία και Γυμνάσια της Ελλάδας. (διπλωματική εργασία)

Καραμούζης Π. «Θρησκευτική αγωγή και νέες τεχνολογίες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια απόπειρα προσέγγισης της θρησκευτικής ετερότητας στην κοινωνία της πληροφορίας». Πρακτικά 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου της ΕΕΕΠ-ΔΤΠΕ, με θέμα: Εκπαίδευση και Νέες Τεχνολογίες, Αθήνα 2006, σσ. 291-303.

Καραμούζης, Π., Κράτος, Εκκλησία και Εθνική Ιδεολογία στη Νεώτερη Ελλάδα. Κλήρος, Θεολόγοι και Θρησκευτικές Οργανώσεις στον Μεσοπόλεμο. Διδακτορική Διατριβή. Πάντειο Πανεπιστήμιο, 2004. (σελ. 450).

Καραμούζης Π., Κριτική Φιλοσοφία της Θρησκείας. Θρησκευτικός αυταρχισμός και ανθρώπινη ελευθερία στο έργο του Έριχ Φρόμ. Σειρά: Φιλοσοφική Βιβλιοθήκη. Εκδόσεις Επέκταση 2005. (σελ.184).

Καραμούζης Π., Πολιτισμός και Διαθησκευακή Αγωγή. Η συγκριτική διδακτική των θρησκευτών και της θρησκευτικότητας στο σύγχρονο σχολείο. Α΄ Έκδοση: Ελληνικά Γράμματα 2007. (σελ. 229). Β΄ Έκδοση: Επίκεντρο 2012 (σελ. 230).

Καραμούζης Π., Θρησκευτικές Νεολαίες στη Νεοελληνική Κοινωνία του 20ου Αιώνα. Από την Κατήχηση στην Πολιτική Διεκδίκηση. Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Ιστορικό Αρχείο Ελληνική Νεολαίας, Αθήνα 2008, (σελ. 156).

Καραμούζης Π., Αθανασιάδης Η., Θρησκεία, Εκπαίδευση, Μετανεωτερικότητα. Η Θρησκευτική Αγωγή στο Σύγχρονο Σχολείο, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2011, (σελ. 316).

Καραμούζης Π. «Θρησκείες και Διαπολιτισμικότητα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Η αναγκαιότητα μιας εναλλακτικής θρησκευτικής αγωγής στο σύγχρονο δημόσιο σχολείο». Ανακοίνωση στο Συνέδριο του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με θέμα: «Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση και οι προκλήσεις της εποχής μας». Ιωάννινα 17-20 Μαΐου 2007.

Κολτσάκης, Β., xrysostomos&Γαργανουράκης, Β. (2009). Ιστολόγια και εκπαιδευτικοί. 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Διδακτικής των Φυσικών Επιστημών & Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση. Φλώρινα, 7-10 Μαΐου 2009.

Σπυράτου, Ευαγγελία (2010). Εξόρυξη γνώσης από Blogs: Εφαρμογές στο πεδίο της εξόρυξης ψυχικής διάθεσης. (διπλωματική εργασία)

Τερζίδης, Σ. & Φιλιπιάδης, Γ. (2008). Αξιοποιώντας το ιστολόγιο (Weblog) στο Δημοτικό Σχολείο. *Πρακτικά του 1^{ου} Πανελληνίου Εκπαιδευτικού συνεδρίου Ημαθίας «Ψηφιακό υλικό για την υποστήριξη του Παιδαγωγικού έργου των εκπαιδευτικών»*. Νάουσα 9,10,11 Μαΐου 2008, τ. Α΄, 240-251.

Τζιμογιάννης, Α., & Σιόρεντα, Α. (2007). Το Διαδίκτυο ως εργαλείο ανάπτυξης της κριτικής και δημιουργικής σκέψης. Στο Β. Κουλαϊδής (επιμ.), *Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη κριτικής-δημιουργικής σκέψης* (σ. 355-374), Αθήνα: ΟΕΠΕΚ.

Χατζηδήμου, Χρ. Δημήτρης, Μαρία Αναγνωστοπούλου (2011). Οι ομάδες εργασίας των μαθητών στην εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Barlett-Bragg, A. (2003). Blogging to Learn. The Knowledge Tree 4 e-journal. Ανακτήθηκε από http://www.csus.edu/indiv/s/stonerm/Blogging_to_Learn.pdf (1/11/14).

Blood, Rebecca. "Weblogs: A History and Perspective", *Rebecca's Pocket*. 07 September 2000. 18 September 2013. <http://www.rebeccablood.net/essays/weblog_history.html>.

Davis, Anne (2004). Ways to Use Weblogs in Education. Edublog Insights. (<http://anne.teachesme.com/2004/10/page/2>)

Felix, U. (2003). Humanising automated online learning through intelligent feedback. In G. Crisp, D. Thiele, I. Scholten, S. Barker, & J. Baron (Eds), *Interact, Integrate, Impact: Proceedings of the 20th Annual Conference of the Australasian Society for Computers in Learning in Tertiary Education* (pp. 178-186). Adelaide

Glogoff, S. (2005). Instructional blogging: Promoting Interactivity, Student-Centered Learning, and Peer Input. *Innovate Journal of Online Education*, 1(5).

J. Lim, A. M. Khan, M. D. Silva, K. S. Lim, Y. Hu, C. H. Tan και T. W. Tan, «The implementation of e-learning tools to enhance undergraduate bioinformatics teaching and learning: a case study in the National University of Singapore,» *BMC Bioinformatics*, τόμ. 10, αρ. 12, 2009.

Jimoyiannis A. and Komis V. (2007), Examining teachers' beliefs about ICT in education: implications of a teacher preparation programme, *Teacher Development*, 11(2), 181-204

Jonassen D. H. (2003). *Computers as mind tools for schools: engaging critical thinking*, NJ: Prentice-Hall

Krippendorff Klaus (2004) *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*.

Makri, K., & Kynigos, C. (2007). The Role of Blogs In Studying The Discourse And Social Practices of Mathematics Teachers. *Educational Technology & Society*, 10 (1), 73-84, http://www.ifets.info/journals/10_1/8.pdf

Mishne, G., de Rijke, M.. (2006). Capturing Global Mood Levels using Blog Posts. in *AAAI Spring Symposia 2006 on Computational Approaches to Analysing Weblogs*.

Paas, L. (2008). How Information and Communications Technologies can support Education for Sustainable Development. International institute for sustainable development (IISD). Διαθέσιμο σε: http://www.iisd.org/pdf/2008/ict_education_sd_trends.pdf (Ανακτήθηκε 8 Ιουλίου, 2012)

Paquet, S. 2003, 'Personal knowledge publishing and its uses in research', Knowledge Board, 10 January, Retrieved 29 May, 2003 from <http://www.knowledgeboard.com/>

Richardson, Will (2006). Blogs, Wikis, podcasts and other powerful web tools for classrooms. Tous and Oaks, CA: Corwin Press

Stahl, G. (2006). *Group cognition: Computer support for building collaborative knowledge*. Cambridge, MA: MIT Press

Wopereow, I., Sloep, P. & poortman, S. (2010). Weblogs as instruments for reflection on action in teacher education. *Interactive Learning Environments*, 18(3), 245-261

Yang, S.-H. (2009). Using blogs to enhance critical reflection and community of practice. *Educational Technology & Society*, 12 (2), 11-21

Διαδικτυακές πηγές:

<https://blogs.sch.gr/akalamatas/>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018

<http://samakos9.blogspot.com/2016/02/2015-16.html>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018

<http://alliotikathriskeytika.blogspot.com/>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018

<http://albanaki.blogspot.com/>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018

<https://blogs.sch.gr/akanthor/>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018

<http://papanikolaoudimitris.blogspot.com/>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018

<https://blogs.sch.gr/gkapetanak/>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018

<http://ntsireve.blogspot.com/>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018

<http://thriskeftika.blogspot.com/>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018

<http://thriskeutikametaxi.blogspot.com/>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018

<http://istoimerologio.blogspot.com/>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018

<http://nzals.blogspot.com/2013/12/>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018

<http://sympathitikimelani.blogspot.com/>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018

<https://mkatsaveli.blogspot.com/>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018

<http://theologikovima.blogspot.com/>, ανακτήθηκε στις 13/2/2018